

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNUNUN 428. MADDESİNDE DÜZENLENEN ORGANIN TEMSİLCİSİ ve BAĞIMSIZ TEMSİLCİ

Özge AYAN*

ÖZET

Çalışmamızın konusunu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile bir yenilik olarak getirilen pay sahibinin genel kurulda kitlesel (toplu) temsilciler aracılığıyla katılması oluşturmaktadır. Çalışmamızda özellikle kitlesel (toplu) temsilcilerden organın temsilcisi ve bağımsız temsilci incelenmiştir.

Organın temsilcisi, şirket tarafından önerilen, şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan bir kişidir. Bu kişi, kendisine temsil yetkisi veren pay sahipleri adına genel kurulda oy kullanıp gerekli diğer işlemleri yapabilir. Organın temsilcisinin şirket tarafından esas sözleşme hükmüne göre ilan edilmesi ve internet sitesine konularak pay sahiplerine bildirilmesi zorunludur.

Organın temsilcisi tavsiye eden şirketin aynı zamanda bir bağımsız temsilci göstermesi gerekmektedir. Bağımsız temsilcinin, şirketten tamamen bağımsız ve tarafsız diğer bir kişi olması gerekir. Bağımsız temsilci organın temsilcisinin alternatifini oluşturur.

Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci, genel kurulda oylarını hangi yönde kullanacaklarını, gerekçeleriyle birlikte açıklayan bildirgeler yayınlamakla yükümlüdürler. Bu bildirgelerde yer alan bilgiler, pay sahibinin temsilciye talimatı niteliği taşır.

Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci temsil edecekleri payların sayısını, çeşidini, itibari değerini ve gruplarını şirkete bildirmekle yükümlüdürler.

Anahtar Kelimeler: Organın temsilcisi, Bağımsız temsilci, Kurumsal temsil, Pay sahibinin temsili, Bildirim, Yetkisiz katılım.

CORPORATE PROXY AND INDEPENDENT REPRESENTATIVE TURKISH COMMERCIAL LAW NO. 6102 ARTICLE 428

ABSTRACT

As an innovation brought by Turkish Code of Commerce No. 6102, participation of the shareholder in general assembly via a common agent constitutes the subject

---

* Yrd. Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu Uluslararası Ticaret Bölümü, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ozgeayan978@yahoo.com.

of our study. In our study especially corporate proxy and independent proxy are discussed.

Corporate proxy is a person who is recommended by company and has a relationship with company in any way. This person may vote and perform necessary transactions in general assembly in the name of the shareholders giving representation power to it. It is obligatory for the corporate representative to be announced by company in accordance with the provisions of master agreement and put on website and notified to shareholders.

Company recommending corporate proxy has to show an independent representative also. Independent representative should be entirely independent and neutral person. Independent representative constitutes the alternative of corporate representative.

Corporate representative and independent representative are obliged to make declarations stating how the votes are casted in general assembly with related grounds. Information taking place in these declarations has the characteristics of shareholder.

Corporate representative and independent representative have to notify the number, type, nominal values and groups of the shares to be represented.

Key Words: *Corporate Proxy, Independent representative, Corporate representation, Representative of the shareholder, Announcement, Unauthorized participation.*

Giriş

Anonim şirketlerde pay sahibinin mali ve kişisel hakları bulunmaktadır¹. Pay sahibinin kişisel hakları arasında genel kurula katılma ve oy kullanma hakları yer almaktadır. Pay sahibi, bu haklarını, şahsen veya temsilci aracılığıyla kullanabilir.

Pay sahiplerinin genel kurula katılıp oy kullanması, şirket içi demokrasinin sağlanması bakımından oldukça önemlidir. Pay sahiplerinin genel kurula katılım oranı arttıkça, pay sahiplerinin iradesi genel kurula daha fazla yansır. Şirketin geleceğini etkileyen önemli kararlar, çoğunluğun

---

¹ Anonim şirketlerde pay sahibinin mali hakları, kar payına katılma hakkı (TTK 507), tasfiye payı alma hakkı (TTK 507) ve ön alım hakkı (TTK 461, 466) dır. Kişisel haklar ise, genel kurula katılma (TTK 425) ve oy kullanma hakkı (TTK 434), bilgi alma ve inceleme hakkı (TTK 437), özel denetim isteme (TTK 438) hakkı olarak sıralanabilir.

iradesine göre şekillenir. Böylece, az oranda paya sahip fakat organize olmuş pay sahiplerinin, genel kurullarda istedikleri yönde karar almaları engellenir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda², pay sahiplerinin genel kurula daha kolay, daha fazla ve örgütlü bir şekilde katılımlarının sağlanması amacıyla yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bunlardan ilki, pay sahiplerinin genel kurula internet aracılığıyla katılarak oy kullanmalarına olanak sağlanmasıdır (TTK 1527). Genel kurula internet aracılığıyla katılıp oy kullanan pay sahipleri, genel kurula şahsen katılmanın zorluklarından ve maliyetlerinden kurtulurlar.

Pay sahiplerinin genel kurula katılımının artırılması amacıyla getirilen diğer düzenleme, kitlesel (toplu) temsildir³. Pay sahibinin genel kurulda kitlesel (toplu) temsilciler aracılığıyla temsili, Türk Ticaret Kanununun 428. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir⁴.

Kitlesel (toplu) temsilciler arasında yer alan organın temsilcisi ve bağımsız temsilci kavramları, ilk defa 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiştir. Kanunun 428. maddesinin birinci fıkrasına göre, organın temsilcisi, şirketin pay sahiplerine genel kurul toplantısında kendileri adına oy kullanıp, ilgili işlemleri yapması için yetkili temsilcileri olarak atamaları amacıyla tavsiye ettiği, şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan bir kişidir. Bağımsız temsilci ise, şirketin aynı görev için önermek zorunda olduğu, tamamen bağımsız ve tarafsız bir kişidir.

² RG. 14.02.2011, S. 27846. Çalışmamızda belirtilen madde numaraları, aksi özel olarak belirtilmedikçe 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girecek olan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa ilişkindir. Aynı yöntem 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu için de benimsenmiştir. Buna göre çalışmada TTK veya BK olarak yapılan kısaltmalar, 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girecek yeni Kanunları ifade etmek için kullanılmıştır.

³ Makalemizde kaynak İsviçre hukukunda “*Institutionelle Stimmrechtsvertretung*” olarak adlandırılan ve oy hakkının kurumsal temsili olarak Türkçeye çevrilebilen terim, kurumsal temsilci ile karıştırılması, kitlesel temsilin sadece kurumsal temsilciler aracılığıyla gerçekleşen temsil olarak anlaşılması tehlikesi göz önüne alınarak, bilinçli olarak kullanılmamıştır. Bu terim yerine organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilciyi içeren kitlesel (toplu) temsil terimi tercih edilmiştir.

⁴ Pay sahibinin genel kurulda kitlesel (toplu) temsiline ilişkin düzenlemeler 428 ila 433. maddeler arasındadır. Kanunun 428. maddesinde, organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci; 429. maddesinde tevdi eden temsilcisi, 430. maddesinde bildirge; 431. maddesinde bildirim, 433. maddesinde yetkisiz katılım düzenlenmiştir. Tevdi eden temsilcisi bireysel temsilci olduğu; kurumsal temsilci ise pay sahipliği girişimi olduğu ve yönetim kurulu tarafından tavsiye edilen organın temsilcisi ve bağımsız temsilciden önemli ölçüde farklılık taşıdığı için inceleme konumuz dışında bırakılmıştır.

Şirket, organın temsilcisi ve bağımsız temsilci olarak tavsiye ettiği bu kişileri, ana sözleşme hükmüne göre ilan edip, internet sitesinden açıklanmak zorundadır (TTK 428/1). Pay sahipleri isterlerse, bu kişileri genel kurulda kendileri ad ve hesabına oy kullanmak için yetkili kılabilirler. Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci, genel kurulda bildireceği doğrultusunda oy kullanarak, kendilerini yetkilendiren pay sahiplerinin iradesini genel kurula yansıtırlar.

Türk hukukuna bir yenilik olarak getirilen, organın temsilcisi ve bağımsız temsilcinin hukuki niteliği, atanması, işlevleri, hak ve yükümlülükleri, bu kişilerin yetkisiz olarak genel kurulda oy kullanmaları durumunda ortaya çıkacak sorunların incelenmesi çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

I. GENEL OLARAK

A. Pay Sahibinin Genel Kurula Temsilci Aracılığıyla Katılması

Oy hakkı, kural olarak pay sahibine tanınmış bir haktır⁵ (TTK 434). Pay sahipleri oy haklarını, paylarının itibari değerleri ile orantılı olarak kullanırlar⁶.

Pay sahibinin genel kurula katılma hakkı ve dolayısıyla oy kullanma hakkı, ortaklık haklarının doğasında vardır. Pay sahipleri oy haklarını kullanarak genel kurulda kararın alınması sürecine etki ederler. Oy hakkı, ortaklar demokrasinin oluşmasını sağlar. Bu hak, ana sözleşme, genel

⁵ Oy hakkı, pay üzerinde intifa hakkı bulunması durumunda, aksi kararlaştırılmadıkça intifa hakkı sahibi tarafından kullanılabilir (TTK 432/2). Oy kullanılması için temsilci atama yetkisi de intifa hakkı sahibine aittir. (TEOMAN, Oy Hakkı, s. 19; KAYA, s. 13; ÇEKER, s. 172; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 575; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 729).

Yabancı hukuklarda da oy kullanma hakkının intifa hakkı sahibine ait olduğuna ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. İsviçre hukukunda, bu hususu düzenleyen maddeler, OR 690 Abs. 2 ve ZGB Art 462, 473 maddeleridir.

Alman hukukunda oy hakkının intifa hakkı sahibine ait olup olmadığına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle bu husus doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlar oy hakkının intifa hakkı sahibinde olduğunu ileri sürerler (BAUMBACH-HUECK, § 134, Nr. 4; GODIN-WILHELMI, §134 Anm. 4; PALAND-DEGENHARDT, § 1068 BGB Anm 4; HENN, s. 305). Farklı görüşteki yazarlar, oy hakkını pay sahibi ile intifa hakkı sahibinin birlikte kullanması gerektiğini savunurlar (STAUDINGER-SPRENGER, § 1081 Anm. 1; PETERS, s. 25 vd.). Pay üzerinde intifa hakkı bulursa dahi, oy hakkının pay sahibine ait olduğunu ileri süren yazarlarda bulunmaktadır (SEMLER, in Münchener Handbuch, § 38 Nr. 2; MALAISE, s. 12 vd. ; KAYA, s. 13-14 naklen).

⁶ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre anonim şirketlerde pay sahibinin oy hakkı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. TEOMAN, Oy Hakkı, s. 6 vd. ; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 568 vd.

kurul kararı veya yönetim kurulunun alacağı kararlar veya talimatları ile sınırlandırılmaz. Pay sahibinin genel kurula katılmasını ve oy kullanmasını kanuna aykırı şekilde zorlaştıran, ortadan kaldıran düzenlemeler geçersizdir⁷ (TTK 425). Pay sahibi, oy hakkından önceden feragat edemez⁸.

Pay sahibi genel kurula şahsen veya temsilcisi aracılığıyla katılıp oy kullanabilir⁹ (TTK 425). Pay sahibinin oy hakkını temsilci aracılığıyla kullanması esas sözleşme hükümleri ile ağırlaştırılmaz. Örneğin kitlesel temsilcinin temsil edeceği paylara üst sınır getirilemez¹⁰. Ana sözleşme ile temsilci atanması için kanunda aranan koşullara ek koşullar (temsilcinin pay sahibi olması zorunluluğu gibi) getirilemez¹¹.

Pay sahibinin genel kurula temsilci aracılığıyla katılması, isteğe bağlı veya zorunlu sebeplerden kaynaklanabilir.

⁷ SCHMİTT, s. 96; YILMAZ, s. 4; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 571. WAİDACHER, s. 5.

⁸ KÜNZLE, s. 417; TEOMAN, Oydan Yoksunluk, s. 10-11; BÖCKLİ, Die Aktienstimmrecht, s. 22; SCHERRER, s. 77; KAYA, s. 7; KİER, s. 20; WAİDACHER, s. 7; AKTIENGESETZ KOMM./SPİNDLER, § 134, s. 1537; MEİER, s. 178; POROY /TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 571.

⁹ Bu kural, Alman ve İsviçre hukuklarında da geçerlidir. Pay sahibi genel kurula şahsen katılmak zorunda değildir. Pay sahibi isterse genel kurula temsilci aracılığıyla katılabilir (AktG § 134 Abs 3 Satz 1, OR 689). (Alman hukuku için bk. SCHERRER, s. 78; KAYA, s. 7; KİER, s. 20-21; NODOUSHANİ, s. 111; VİRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 22; BECKERHOFF, s. 127; LUDWİG, Aktienrecht, s. 1116. İsviçre hukuku için bk. VON SALİS, s. 301; SCHAAD, Basler Komm., Art 689, Nr. 1; MEİER-HAYOZ/FORSTMOSER, § 16, Nr. 185, Nr. 385-386; SCHMİTT, s. 97; WAİDACHER, s. 7).

¹⁰ VON SALİS, s. 414.

¹¹ AKTIENGESETZ KOMM./SPİNDLER, § 134, s. 1537, 1549; VİRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 22; TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 176; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 574, 581; KÜNZLE, s. 417; TEOMAN, Oydan Yoksunluk, s. 156; KAYA, s. 8; VON SALİS, s. 329; 356-357; BÖCKLİ, Aktienstimmrecht, s. 162; WAİDACHER, s. 188.

Doktrinde, halka açık anonim ortaklık genel kurullarında vekaleten oy kullanılmasına ilişkin tebliğin (SPK Seri IV No. 8) 4. maddesinde ana sözleşme ile temsilcinin mutlaka pay sahibi olması gerektiğinin öngörülebileceği, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Genel Kurul Toplantıları Komiser Yönetmeliğinin 21/7 maddesinde halka açık olmayan anonim şirketlerde vekaletnamenin ekli örneğe uygun olması ve vekalet verenin imzasının notere tasdik edilmesi ve noterce onaylanmış imza sirkülerinin eklenmesi gerektiği yönündeki düzenlemelerin, oy hakkının kullanılmasını zorlaştırdığı ve geçersiz sayılması gerektiği savunulmaktadır (PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 789-790; ÇEKER, s. 224; TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 179, dn. 12).

Haklı nedenlerin varlığı halinde ve eşitlik ilkesini zedelememesi koşuluyla, temsilci atanması yoluyla genel kurula katılma hakkına sınırlama getirilebileceği görüşü için bk. SCHLEIFFER, s. 36; BÖCKLİ, Aktienstimmrecht, s. 162.

Pay sahibi, hastalık, iş yoğunluğu, yol ve konaklama maliyetlerinin fazla olması, gizli kalma isteği gibi çok çeşitli nedenlerden dolayı, genel kurula şahsen katılmak istemeyebilir. Bu durumda kendisini genel kurulda temsil edecek ve iradesini yansıtacak bir temsilci atayabilir. Pay sahibinin genel kurula temsilci aracılığıyla katılmasını zorunlu kılan nedenler ise, miras ortaklığı, yaş küçüklüğü, kısıtlılık halleri, pay sahibinin tüzel kişi olması, pay sahibinin iflas etmesi veya bir payın birden çok kişinin ortak mülkiyetinde olması olarak sıralanabilir¹².

Pay sahibinin genel kurula katılma hakkını kullanabilmesi için, şahsen katılacaksa pay sahibi olduğunu; temsilci aracılığıyla katılacaksa, temsil yetkisi verdiğini kanıtlaması gereklidir.

Pay sahibinin temsilciyi yetkilendirme şekli, paya göre belirlenir. Senede bağlanmamış paylar, nama yazılı paylar ve ilmühaberlerde, pay sahibi kural olarak pay defterinde adı-soyadı yazan kişidir ve bu kişi yazılı olarak temsilci atayabilir¹³ (TTK 426).

Hamiline yazılı paylarda ise, pay senedine sahip olan kişi (senedin zilyedi) pay sahibi kabul edilir¹⁴ (TTK 426/2). Hamiline yazılı payın

¹² GİRSBERGER/GABRIEL, Art 689, Nr. 15; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 809-811; AKTIENRECHT/LUDWIG, s. 1120; KAYA, s. 11; BÖCKLI, Die Aktienstimmrecht, s. 37, 149, 159-160; SCHLEIFFER, s. 43-44; SCHMITT, s. 97; VON SALIS, s. 302, 461-463; WAİDACHER, s. 8; AKTIENGESETZ KOMM./SPINDLER, § 134, s. 1553, 1558; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 585; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 776-778.

¹³ KENDİGELEN, s. 277; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 793-795; TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 179; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 582.

Alman hukukunda pay sahibi temsilciyi yazılı şekilde yetkilendirebilir (AktG § 134). Bu şekil şartından ancak ana sözleşmede düzenleme varsa sapılabilir. Ana sözleşmede, yetkilendirmenin faks, email yoluyla yapılacağı öngörülebilir (VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 26; BECKERHOFF, s. 127; NODOUSHANI, s. 111-114; ZÄTZSCH, s. 399; BEHNKE, s. 666; AKTIENGESETZ KOMM./SPINDLER, § 134, s. 1550). Sözlü yetkilendirme teorik olarak mümkün olsa da, temsilcinin yetkili olduğunun şirkete ispatlaması için bir belgeye gereksinim duyulur (VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 26; AKTIENGESETZ KOMM./SPINDLER, § 134, s. 1550-1551). Alman hukukunda yazılı şekil şartı hem temsilciyi yetkilendirmede, hem şirketin haberdar edilmesinde, hem de temsilcinin azlinde aranıyordu. Kanunda 1.9.2009 tarihinde yapılan yenileme ile (Gesetz zur Umsetzung der Aktionärsrechterichtlinie (ARUG), temsilcinin yetkisinin kaldırılmasının herhangi bir şekilde tabi olmadan yapılabileceği kabul edildi (KIEFNER, s. 887).

İsviçre hukukunda nama yazılı paylarda yetkilendirme yazılı şekil şartına tabidir (OR Art 689a Abs 1). Hamiline yazılı paylarda yetkilendirme herhangi bir şekilde tabi değildir (RUOFF, s. 97; SCHAAD, Basler Komm., Art 689a, Nr. 6; SCHERRER, s. 99; BÖCKLI, Aktienstimmrecht, s. 165; VON SALIS, s. 416; GIRSBERGER/GABRIEL, Art 689a, Nr. 1 vd.; MEIER, Nr. 8.20, s. 229; KAYA, s. 10, 115; LEUENBERGER, s. 1, 4; RUOFF, s. 94).

¹⁴ Halka açık olmayan anonim şirketlerde, hamiline yazılı pay senetlerinin zilyetlerinin ve sa-

sahipliğine ilişkin başkaca bir ispat kuralı getirilmesi (kimlik gösterme koşulu gibi) geçersizdir. Hamiline yazılı pay senedini, rehin, hapis hakkı, saklama sözleşmesi veya kullanım öduncü sözleşmesi ve benzeri sözleşmeler sebebiyle elde bulunduran kimse, pay sahipliği haklarını, ancak pay sahibi tarafından yazılı belge ile yetkilendirilmişse kullanabilir¹⁵ (TTK 427/2).

Halka açık anonim şirketlerin genel kurullarında vekâleten oy kullanılmasında ise, SPK Seri IV No 8 sayılı Tebliğin ilgili hükümlerinin uygulanması gerekmektedir (SPK Seri IV No 8 sayılı tebliğ madde 4-8 maddeleri). Ancak bu hükümler, Türk Ticaret Kanunundaki kitlesel (toplu) temsile ilişkin hükümlerle çeliştiği noktalarda Türk Ticaret Kanunu hükümlerine öncelik verilmeli ve Tebliğ hükümlerinde gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

B. Pay Sahibinin Genel Kurulda Kitlesel (Toplu) Temsilci Aracılığıyla Temsili

Kitlesel (toplu) temsil, küçük pay sahiplerinin belli temsilcilere oy vererek oy birikiminin sağlanması, genel kurulda güç boşluklarının önlenmesi, şirket içi demokrasinin sağlanması amacıyla getirilmiş bir düzenlemedir. Genel kurula şahsen katılmak istemeyen pay sahibi, bireysel veya kitlesel (toplu) temsilcilere temsil yetkisi vererek genel kurula katılabilir. Kitlesel (toplu) temsilcilerin varlığı, pay sahibinin bireysel temsilci aracılığıyla genel kurulda temsilini engellemez¹⁶.

Kitlesel (toplu) temsilciler, organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci olarak sıralanabilir. Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci

hiplerinin, genel kurulda oy kullanabilmeleri için, toplantı gününden en geç bir gün önce bu senetlere zilyet olduklarını ispatlayarak giriş kartı almaları ve bu kartları ibraz ederek genel kurula katılmaları gerekir. Giriş kartı verilmesinden sonraki bir tarihte hamiline yazılı pay senedini devraldığını ispatlayan pay sahiplerinin de genel kurula katılması mümkündür, (TTK 415/3). Halka açık anonim şirketlerde hamiline yazılı hisse senetlerinin sahibinin, söz konusu senetleri tevdi etmesi gerekir. Genel kurulda vekâleten oy kullanmak isteyen hamiline yazılı hisse senedi sahibi, tevdi işlemini gerçekleştirmeli, tevdi belgesini notere ibraz etmeli ve tevdi belgesini veya giriş kartını vekalet toplayana teslim etmelidir, (SPK Seri IV No.8 m.7/2).

¹⁵ GİRSBERGER/GABRIEL, Art 689a, Nr. 8; RUOFF, s. 95; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 584; MEIER, Nr. 8.26, s. 232; KÜNZLE, s. 417; KENDİGELEN, s. 278; BÖCKLİ, Die Aktienstimmrecht, s. 134-136; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 796; KAYA, s. 11-12; LEUENBERGER, s. 35-40; VON SALIS, s. 319.

¹⁶ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 3; MEIER, Nr. 8.19, s. 229; BÖCKLİ, Die Aktienstimmrecht, s. 161; VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 23; SCHMITT, s. 109; VON SALIS, s. 301, 305; WAIDACHER, s. 8, 10.

şirket tarafından tavsiye edilir. Kurumsal temsilci ise, bir pay sahipliği girişimidir. Pay sahipleri, bu kitlesel (toplu) temsilcilere temsil yetkisi verip vermemekte serbesttirler.

Kitlesel (toplu) temsilin niçin getirildiği, işlevi, bu temsile ilişkin kuralların uygulanma alanı ve kitlesel (toplu) temsilcilerden organın temsilcisi ve bağımsız temsilciye ilişkin düzenlemeler aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

a. Kitlesel (Toplu) Temsilin Getiriliş Nedenleri

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda kitlesel (toplu) temsilin düzenlenmesini gerektiren hukuksal ve ekonomik gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler kısaca şöyledir;

Anonim şirketlerindeki sermaye birikiminin artması, gerekli koşulları taşıyan anonim şirketlerin halka açılmasına, bu şirketlerin paylarının borsada işlem görmesine yol açmıştır. Halka açılan, borsada işlem gören anonim şirketlerin pay sahiplerinin sayısı, binlere, yüz binlere ulaşmıştır. Bu büyük sermaye birikimi içinde, pay sahiplerinin sermayeye katılım oranı oldukça düşük oranlara karşılık gelmiştir. Bunun sonucunda pay sahiplerinin şirketin işleyişine, genel kurul kararlarına etki etme olasılıkları zayıflamıştır. Pay sahiplerinin şirkete katılım amacı, şirketin yönetimine katılmak, pay sahipliğinin getirdiği ortaksal hakları kullanmaktan çok, kar payı elde etmeye yönelmiştir.

Özellikle borsaya kote olmuş anonim şirketlerin genel kurullarında temsil edilen payların oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Bu şirketlerde pay sahipleri, şirketin işleyişinden çok elde edecekleri kar payı ile ilgilenmekte, genel kurula katılma maliyetlerine (yol, konaklama gideri gibi) katlanmak veya bu konuda vakit harcamak istememektedir¹⁷. Genel kurula katılımın azalması, ortaklığa ilginin atomlara ayrıştırılması olarak adlandırılmaktadır¹⁸.

Genel kurullar yönetim kurulu üyelerinin atanması, azli, kar payı dağıtılması, sermaye artırımı gibi şirketin geleceği için önemli konularda kararların alındığı kurullardır. Genel kurulun şirketin çoğunluğunun isteği yönünde yönetilmesini sağlama fonksiyonu bulunmaktadır. Pay sahipleri genel kurul toplantısına katılmadıkça, oy kullanmadıkça, genel kurulun bu fonksiyonunu yerine getirmesi zorlaşır. Genel kurullara, büyük oranda paya

¹⁷ ABAD, s. 6; KAYA, s. 112-114; ÇEKER, s. 261; KİER, s. 8; LENZ, s. 27; VON DER CRO-NE, s. 159; BEHNKE, s. 666-667.

¹⁸ BÖCKLİ, Die Aktienstimmrecht, s. 226-228; HANLOSER, s. 358.

sahip olmasa dahi etkin, organize olmuş pay sahipleri katılarak, istedikleri kararların alınmasını sağlayabilirler¹⁹.

Kanun koyucu, pay sahiplerinin genel kurulda temsilini kolaylaştırmak, küçük pay sahiplerinin genel kurulda karar alma sürecinde etkili olabilmesini sağlayan bir sistem getirmek ve böylece ortaklar demokrasinin yaşanmasını sağlamak istemiştir²⁰. Bu amaçla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda kitlesel (toplu) temsile ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir.

b. Kitlesel (Toplu) Temsilciler ve İşlevleri

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda kitlesel (toplu) temsilciler, organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci olarak düzenlenmiştir (TTK 428). Kitlesel temsilcilerin temsil yetkisi ve bu yetkinin kullanımına ilişkin düzenlemeler 430 ila 432. maddeler arasında yer almaktadır. Kitlesel temsilcilere ilişkin hükümler arasında yer bulan tevdi eden temsilcisi²¹ ise, bireysel temsilci sıfatı taşımaktadır.

Kitlesel (toplu) temsilcilere ilişkin bu düzenlemelerin bir kısmı yabancı hukuklardaki benzer düzenlemelerden esinlenerek hazırlanmıştır. Düzenlemelerin bir bölümü ise yereldir. Kanun koyucu kitlesel (toplu) temsile ilişkin düzenlemelerde, organın temsilcisi ve bağımsız temsilciye ilişkin düzenlemelerde kaynak İsviçre hukukundan yararlanmıştır. Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci kavramları, İsviçre Borçlar Kanununun 689c maddesinde yer almaktadır²².

Kitlesel (toplu) temsilciler arasında yer alan kurumsal temsilcinin ise, Alman ve İsviçre hukuklarında karşılığı bulunmamaktadır. Kurumsal temsilci işlevi bakımından, Anglo-Sakson hukuk sisteminden doğan ve Amerikan

¹⁹ BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 325; BEHNKE, s. 666; KÜNZLE, s. 418.

²⁰ KENDİGELEN, s. 277; SCHERRER, s. 69; ABAD, s. 7; NODOUSHANİ, s. 111; SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 1; WAİDACHER, s. 16-17; HÜTHER, s. 527; TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 178.

²¹ Alman hukukunda, tevdi eden temsilcisiyle benzerlik gösteren “Depotstimmrecht” olarak adlandırılan kurum bulunmaktadır (§ 128 II-IV, § 135 AktG). Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. HEİLDERBERGER KOMMENTAR/ HOLZBORN, § 135, s. 892 vd; AKTIENGESETZ KOMM./SPİNDLER, § 135, s. 1537; TİLLMANN, s. 5 vd. ; ABAD, s. 10; KAYA, s. 41 vd. ; KİER, s. 20 vd. ; RUOFF, s. 21 vd. ; TUERKS, s. 5 vd.

Tevdi eden temsilcisine ilişkin benzer düzenleme İsviçre hukukunda, İsviçre Borçlar Kanununun 689d maddesinde “Depotvertreter” başlığı ile yer almaktadır (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 237 vd. ; WEBER, s. 49 vd. ; SCHERRER, s. 3 vd. ; SCHAAD, Das Depotstimmrecht, s. 14 vd. ; RUOFF, s. 114-129).

²² Bu konu aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir, (Bk. III, IV).

hukukunda geniş uygulama alanı bulan Proxy oy sistemi²³ ile bazı noktalarda benzerlikler göstermektedir. Ancak bir pay sahipliği girişimi olan ve sürekliliği bulunmayan kurumsal temsilci, Amerikan hukukunda uzun yıllardan beri yer alan Proxy oy kullanılması sisteminden önemli ölçüde farklı ve kendine özgü bir düzenlemedir.

Türk hukukunda, organın temsilcisi, bağımsız temsilci, kurumsal temsilci gibi çeşitli isimlerle adlandırılan kitlesel (toplu) temsilciler aracılığıyla pay sahiplerinin iradesinin genel kurula yansması ve ortaklar demokrasisinin sağlanması amaçlanmaktadır. Kitlesel (toplu) temsilin aktörleri olan organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci, siyasi partilere benzetilebilir. Organın temsilcisi, iktidar partisi; bağımsız temsilci, muhalefet partisi; kurumsal temsilciler de diğer partilere benzer bir işlev üstlenmişlerdir. Her temsilci, genel kurul toplantısından önce yayınladığı bildirge ile genel kurulda ne yönde oy kullanacağını açıklar. Paydaşlar bu bildirgelerdeki açıklamaları dikkate alarak istedikleri, kendi düşüncelerine uygun gelen temsilciyi oylarını kullanması için yetkilendirebilirler. Temsilciler, biriken oyları sayesinde genel kurul kararlarında etkili olabilirler.

Kitlesel (toplu) temsilcilerin diğer bir işlevi, biriken oyları sayesinde, azınlığın oluşmasının ve azınlık haklarının kullanılabilmesinin sağlanmasıdır. Küçük pay sahiplerinin bir araya gelerek azınlık oluşturması ve azınlık haklarını kullanması oldukça güçtür. Ancak, temsilcide biriken oylar sayesinde, azınlık için aranan oranının oluşturulması mümkün hale gelir. Böylece genel kurulda çoğunluğun, şirket menfaatlerini gözeterek ve azınlığı koruyucu kararlar alması sağlanır. Gerekli durumlarda özel denetim isteme hakkı ve diğer azınlık hakları kullanılabilir²⁴ (TTK 437, 438).

Bunun yanı sıra, kitlesel (toplu) temsilde biriken oylar sayesinde, ağırlaştırılmış toplantı ve karar yeter sayılarını gerektiren kararların alınması kolaylaşır²⁵.

²³ Proxy oy hakkı (Proxy sistemi), Anglo-Sakson hukukunda doğmuştur. Bu sistem, özellikle Kuzey Amerika'da sıklıkla uygulanmış, oyun temsilci aracılığıyla kullanılması kural halini almış ve temsilcilerin aylar öncesine dayanan genel kurul hazırlıkları ile genel kurul toplantılarına katılım artırılmıştır. Proxy sisteminin Amerikan hukukundaki geniş uygulama alanını bulması, elde edilen deneyimler ve sermaye piyasalarının büyümesi, Alman hukukundaki tevdi eden temsilcisi kurumunu ve diğer Avrupa ülkelerindeki anonim şirket kanunlarını önemli ölçüde etkilemiştir (Proxy oy hakkı -Proxy sistemi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. LENZ, s. 41 vd.; ABAD, s. 32-36; TUEKKS, s. 139 vd.; HANLOSER, s. 357; SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 2; KÜNZLE, s. 416; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 323; VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/VERFÜTH/WOLHWEND, s124-146).

²⁴ GİRSBERGER/GABRIEL, Art 689, Nr. 4, Nr. 8.

²⁵ MOROĞLU, Genel Kurul, s. 293; VON SALİS, s. 306-307; BÖCKLİ, Aktienstimmrecht, s.

Anonim şirketlerde pay sahiplerinin oy kullanması, yönetimin gücünün ayarlanması, denetlenmesi açısından da önemlidir. Oy kullanma oranı arttıkça şirket organları olan yönetim kurulu ile genel kurul arasındaki kontrol ve güç dengesi de sağlanır²⁶.

Yönetim kurulu tarafından belirlenen organın temsilcisinin, yönetim kurulunun şirket içindeki dengelerdeki gücünü artıracak endişesi doğabilir²⁷. Çünkü organın temsilcisinin yüksek oranda oy toplaması, genel kurulda mevcut yönetim kurulunun gücünü, etkisini artırır. Genel kurullar aslında, yönetim kurullarının bir anlamda denetlendiği, gerekli görüldüğünde azledildiği ve sorumluluk davası açılmasına karar verildiği organlardır. Ancak yönetim kurulunun tavsiye ettiği organın temsilcisi vekâleten topladığı oylarla, genel kurulun bu denetleme fonksiyonunu tehlikeye düşürebilir. Genel kurul kararları şirketin gerçek sahibi olan pay sahiplerinin iradesi yönünde değil, belki de pay sahibi dahi olmayan yönetim kurulu üyelerinin iradesi yönünde karar alır hale gelebilir. Bu endişe, kanunda organın temsilcisi gösteren şirketin aynı zamanda bağımsız temsilci önerme zorunluluğu ve kurumsal temsilcilere olanak sağlanması ile giderilmeye çalışılmıştır.

Organ temsilcisi gösterildiği zaman, bağımsız temsilcinin gösterilmesi zorunluluğu, bu temsilcilerin masraflarının şirket tarafından ödenmesi ve temsil prosedüründe yer alan bildirme, ilan gibi işlemlerin genel kurul maliyetlerini artırması, şirketlerin kitlesel (toplu) temsilden uzaklaşmalarına yol açmakta ve kitlesel temsilin öngörülen işlevini yerine getirmesini zorlaştırmaktadır²⁸.

c. Kitlesel (Toplu) Temsile İlişkin Kuralların Uygulanma Alanı

Kitlesel temsilcilerin işlevi incelendikten sonra, kitlesel (toplu) temsile ilişkin kuralların uygulama alanı tespit edilmelidir²⁹.

Kitlesel (toplu) temsile ilişkin kuralların, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi, tek kişilik veya kapalı tip anonim şirketlere uygulanacağı tartışmasızdır. Ancak bu hükümlerin Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine tabi anonim şirketlerde uygulanıp uygulanmayacağı tartışılabilir.

161; WAÏDACHER, s. 17.

²⁶ LENZ, s. 28-29.

²⁷ VON SALİS, s. 342; TİLLMANN, s. 126; RAİSER, s. 2257; VAUPEL, s. 63; BEHNKE, s. 667.

²⁸ KÜNZLE, s. 418.

²⁹ Makale, 15.5.2012 tarihli yasal mevzuat dikkate alınarak kaleme alınmıştır.

Genel kanun niteliği taşıyan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 1.7.2012 tarihinde yürürlüğe girecektir (TTK 1534). Kanununun 330. maddesinde, özel kanunlara tabi anonim şirketlerde özel hükümler dışında, bu kısım hükümleri uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu maddenin gerekçesinde, Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketlerde özel hüküm bulunan hallerde, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun hükümlerinin uygulanmayacağı açıklanmıştır.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda, halka açık anonim şirketlerin genel kurullarında genel hükümler çerçevesinde vekâleten oy toplanmasına ilişkin esasları belirlemek ve şirkette yönetimin kontrolünün el değiştirmesine yol açacak oranda vekâlet toplayan veya pay iktisap edenlerin, diğer payları satın alma yükümlülüğü ve azınlıkta kalan ortakların kontrolü ele geçiren kişi veya guruplara paylarını satma hakkına ilişkin düzenlemeleri yapma yetkisi Kurul'a verilmiştir (SPK 22/I-i).

Kurul bu yetkiye dayanarak Seri IV No 8 sayılı "Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekâlet ve Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Tebliğ"i yayınlamıştır³⁰. Tebliğde yapılan değişiklikler neticesinde³¹, Seri IV No 8 sayılı tebliğ sadece halka açık anonim şirketlerin genel kurullarında vekâleten oy kullanılması ve çağrı yoluyla vekâlet toplanması işlemlerini düzenler hale gelmiştir.

Seri IV No 8 sayılı Tebliğde vekil aracılığıyla oy kullanılabilmesi için gerekli düzenlemelere yer verilmektedir³². Ancak bu düzenlemelerden bazıları, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun kitlesel (toplu) temsile ilişkin düzenlemeleri ile çelişmektedir. Tebliğde ana sözleşme ile pay sahibi olmayanların vekil olarak atanamayacağını düzenlenebilmesi (m. 4), ana sözleşme ile bir vekilin birden fazla ortağı temsilen oy kullanmasının yasaklanabilmesi (m. 4), intifa hakkı sahibinin vekil aracılığıyla oy kullanabilmesi için intifa hakkının notere tespiti ve imzası noterden onaylı vekâletname çıkarabilmesi (m.5), vekâletname vermek isteyen oy hakkı sahibinin, vekâletname formunu

³⁰ Bu tebliğ 9.3.1994 tarihli 21672 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

³¹ Seri IV No 8 sayılı Tebliğdeki değişiklikler, 19.12.1996 tarihli, 22852 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Seri IV No 21 sayılı Tebliğ ve 06.06.2003 tarihli 25130 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Seri IV No 30 sayılı Tebliğ ile yapılmıştır. Bu tebliğdeki son değişiklik 2.9.2009 tarihli 27337 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Seri IV No 44 sayılı Tebliğ ile yapılmıştır. Seri IV No 44 sayılı tebliğ ile halka açık anonim şirketlerde çağrı yoluyla hisse senedi toplanmasına ilişkin kurallar yeniden düzenlenmiş, bu konuya ilişkin Seri IV No 8 sayılı Tebliğdeki ilgili 14. ila 17. maddeler yürürlükten kaldırılmıştır. Seri IV No 44 sayılı Tebliğ hakkında ayrıntılı bilgi için bk. DİNÇ, s. 246 vd.

³² KAYA, s. 117 vd.

doldurarak imzasının noterde onaylatması ve noterce onaylı imza sirkülerinin vekâletname formuna eklenmesi (m.7) özellikle ortaklık tarafından gönderilen ve ilan edilen vekâletname formlarında ortaklık kurullarınca herhangi bir kişi lehine yönlendirme yapılamaması, telkin ve öneride bulunulamaması (m. 6/son) Tebliğin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile çelişen hükümleridir.

Pay sahiplerine çağrıda bulunarak oy toplanmasına ilişkin ikinci bölümde yer alan düzenlemelerde, ana sözleşmede aksine düzenleme olmadıkça, şirketlerin sermaye ve yönetiminde kontrolü sağlamak için pay sahiplerine çağrıda bulunarak genel kurullarda oy hakkını kullanmak için vekâlet istenebileceği düzenlenmektedir (m. 11). Vekâlet toplama çağrısında 6.maddenin hükümleri saklı kalmak kaydıyla vekâletname formlarının bu kişilerce bastırılıp, ortaklara gönderilmesi ve ilan edilmesi gerektiği belirtilmektedir (m. 12/1). Vekâleten oy toplama isteyen kişilerin Kurul'a başvurması ve Kurul'un uygun görüşünü almaları gerekmektedir (m.13).

Görüldüğü gibi tebliğ, birinci bölümünde bireysel temsili, ikinci bölümünde toplu temsilde, kurumsal temsilciye yakın bir sistemi düzenlemektedir. Ancak Tebliğin 6. maddesinin son fıkrası ve 12. maddesi ortaklık tarafından herhangi bir kişi lehine vekâlet verilmesi için atama, önerme, yönlendirme ve telkin imkânlarını ortadan kaldırmaktadır.

TTK 428. maddesinden düzenlenen kitlesel (toplu) temsilde, organının temsilcisinin ve bağımsız temsilcinin şirket tarafından belirleneceği, tavsiye edileceği, çağrıda bu kişilerin isimlerine ve bunlara ulaşmayı gerektiren bilgilere yer verilmesinin gerektiği düzenlemektedir. Oysa SPK Seri 4 No 8 sayılı tebliğinin 6 maddesinin son fıkrasında “Ortaklıklar tarafından bu madde uyarınca gönderilen ve ilan edilen formlarında, ortaklık yönetim kurullarınca herhangi bir kişi lehine yönlendirme yapılamaz, telkin ve önerilerde bulunulamaz” hükmü bulunmaktadır. Bu iki hüküm karşılaştırıldığında, pay sahiplerinin şirket tarafından belirlenen kitlesel temsilciler aracılığıyla temsiline ilişkin kuralların sadece kapalı anonim şirketlerde uygulama alanı bulacağı, Sermaye Piyasası Kanuna tabi anonim şirketlerin organın temsilcisi ve bağımsız temsilci atamasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşılabilir³³. Ancak bu yorum kanun koyucunun amacından uzaklaşılmasına yol açar.

Burada incelenmesi gerekli husus, belli bir olayı düzenleyen genel yasa ve özel yasanın yürürlükte bulunması durumunda hangisinin uygulanacağı,

---

³³ Bu görüş için bk. ÇEKER, s. 280; KAYA, s. 167.

başka bir ifade ile sonraki tarihli genel yasanın, önceki tarihli özel yasanın aykırı hükümlerini yürürlükten kaldırıp kaldırmayacağıdır.

Eski tarihli yasa özel, yeni tarihli yasa genel nitelikteyse, kanun koyucunun yeni tarihli yasayı çıkarma, çelişen hükümleri düzenleme amacı incelenmelidir. Kanun koyucu, eski tarihli özel yasada düzenlenen bir hususu, sonraki tarihli genel yasada yeni bir yorum, daha farklı bir bakış açısı ile düzenlediyse, artık yeni tarihli genel yasanın hükümlerinin olaya uygulanması gerektiği sonucuna varılmalıdır³⁴. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Tebliğin yürürlük tarihinin 9.3.1994 olduğu, tebliğdeki son değişikliğin 2.9.2009 tarihinde yapıldığı görülmektedir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun yürürlük tarihi 1.7.2012'dir. Görüldüğü gibi genel nitelikteki yasa daha yeni tarihlidir. Bu kanundaki kurumsal temsile ilişkin kurallar incelendiğinde, söz konusu kuralların getiriliş amacının pay sahiplerinin genel kurula katılımının kolaylaştırılması, artırılması olduğu sonucuna ulaşılabilir.

TTK 428 maddede belirtilen organın temsilcisi ve bağımsız temsilci atanmasına ilişkin hükümlerin amaçlarından biri, bu hükmün özellikle halka açık şirketlerde temsilen oy kullanılması yoluyla güç boşluğunun önlenmesidir. Bu amaç kanunun 428. maddesinde ilişkin gerekçede açıkça belirtilmiştir. Ancak madde metninde bu düzenlemenin halka açık anonim şirketlerde uygulanacağını açıkça belirtilmemiş olması ve SPK Seri 4 No 8 sayılı tebliğinin 6 maddesinin son fıkrasında değişiklik yapılmaması önemli bir eksikliklerdir. Bu eksiklik, lafzi yorum yapıldığında, kitlesel temsile ilişkin kuralların halka açık şirketlerde uygulama alanı bulamaması gibi kanun koyucunun amacına son derece aykırı bir sonucu doğurmaktadır³⁵.

Kanaatimizce, genel kanunun yeni tarihli olması, kitlesel temsile ilişkin kuralların getiriliş amacı, gerekçede bu amacın açıkça belirtilmesi karşısında, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda düzenlenen kurumsal temsile ilişkin kuralların halka açık şirketlere de uygulanması gerektiği sonucuna varılmalıdır. Bunun yanı sıra bu husustaki tereddütlerin giderilmesi için kanunun yürürlüğe girme tarihi olan 1.7.2012 tarihine kadar, SPK Seri IV No 8 nolu Tebliğin 6. maddesindeki söz konusu hüküm kaldırılmalı, diğer çelişen hükümler

³⁴ ZEVKLİLER/ACABEY/GÖKYAYLA, s. 81-83.

³⁵ TTK 428. maddesinde öngörülen temsil kurumlarının sadece payları borsada işlem gören veya en azından payları çok sayıda ortağa dağılmış bulunan halka açık anonim ortaklıklar bakımından bir önem taşıdığı, TTK 428/2'de öngörülen kurumsal temsilcinin sadece halka açık şirketlerde uygulanacağını belirtilmemesinin önemli bir eksiklik olduğu görüşü için bk. KENDİGELEN, s. 281-282.

Türk Ticaret Kanunu ile uyumlu hale getirilerek bu konudaki olası çelişkiler önlenmelidir.

II. ORGANIN TEMSİLCİSİ

A. Tanımı

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun “Organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci” başlıklı 428. maddesinin birinci fıkrasında organını temsilcisi kavramı düzenlenmektedir. Bu madde de organın temsilcisinin şirket tarafından önerilen, şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan bir kişi olması gerektiği, bu kişinin kendisine temsil yetkisi veren pay sahipleri adına genel kurulda oy kullanıp gerekli diğer işlemleri yapacağı ve bu kişinin şirket tarafından esas sözleşme hükmüne göre ilan edilip, internet sitesine konularak pay sahiplerine bildirilmesinin zorunlu olduğu belirtilmektedir.

Kanuni düzenlemede de açıkça ifade edildiği gibi organın temsilcisi³⁶, şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan ve şirket tarafından kitlesel (toplu) temsilci olarak önerilen kişidir³⁷.

Anonim şirketin organları, genel kurul ve yönetim kuruludur. Şirketin organlarından yönetim kurulu şirketi temsil eder ve yönetir. Organın temsilcisi, organları temsil eden bir kişi değildir. Organın temsilcisi, yönetim kurulu

³⁶ “Organın temsilcisi” teriminin yerinde bir tercih olmadığı, bu terim yerine “şirketin temsilcisi”, “yönetim (veya yönetimin) temsilcisi” veya gerekçede yer alan “organ temsilcisi” teriminin daha yerinde bir tercih olacağı eleştirisi için bkz. KENDİGELEN, s. 282-283.

³⁷ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 8; MEIER-HAYOZ/FORSTMOSER, § 16, Nr. 386; KÜNZLE, s. 418; KENDİGELEN, s. 278; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 796; VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 24; KAYA, s. 165; RUOFF, s. 130; SCHLEIFFER, s. 39; WAIDACHER, s. 19; TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 181; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 770.

Yabancı hukuklarda organın temsilcisine karşılık gelen bazı düzenlemeler bulunmaktadır. İsviçre hukukunda 1991 yılında anonim şirketler hukuku reformu ile organın temsilcisi atanması mümkün hale gelmiştir. (OR 689c Art) (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. **Schaad**, Basler Komm., Art 689c, Nr. 8).

Alman hukukunda, kural olarak şirketin organın temsilcisi atanması mümkün değildir. Ancak Nama Yazılı Hisse Senetleri ve Oy Hakkının Kullanılmasının Kolaylaştırılmasına İlişkin Kanun (Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der Stimmrechtsausübung (NasTraG) ile Alman Paylı Ortaklıklar Kanununda (Aktiengesetz (AktG) § 134 Abs 3 Satz 3 maddesinde yapılan değişiklikle, 25 Ocak 2001 tarihinden itibaren şirketin oy temsilcisi olarak birini belirleyebilmesi mümkün hale gelmiştir (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. AKTIENGESETZ KOMM./SPINDLER, § 134, s. 1556-1557).

Amerikan hukukunda Proxy sisteminde mevcut yönetim lehine oy toplayan temsilcilerin organın temsilcisi benzeri bir rol üstlendikleri, bu temsilcilerin öneminin ve etkisinin büyük olduğu hakkında bk. TILLMANN, s. 173.

tarafından tavsiye edilen, pay sahipleri yetkilendirirse, bildirgesinde yer alan esaslara göre mevcut yönetim lehine oy kullanacak olan bir temsilcidir³⁸.

Genel kurulu toplantıya çağırma görevi, yönetim kuruluna aittir. Genel kurul gündemi yönetim kurulu tarafından hazırlanır. Bunun sonucunda, organın temsilcisinin kim olacağı, mevcut yönetim kurulu tarafından belirlenir. Yönetim kurulu tarafından belirlenen ve bu görevi kabul eden kişi, genel kurul çağrısında, organın temsilcisi olarak önerilir³⁹.

Organın temsilcisi, genellikle, şirketin içinden seçilir. Yönetim kurulu, kendi üyelerinden birini veya kendisi ile bağlantılı bir kişiyi organın temsilcisi olarak tavsiye edebilir. Şirketin kendisinin, büyük ortağının, yönetim kurulu üyesinin, ticari mümessilin veya bir çalışanın organın temsilcisi olarak seçilebileceği kabul edilmektedir. Ancak organın temsilcisinin pay sahibi olması zorunlu değildir. Şirkete bağımlı, dışarıdan üçüncü bir kişide (şirketin avukatı, mali müşaviri gibi) organın temsilcisi olarak seçilebilir^{40,41}.

Anonim şirketler, organın temsilcisi gösterip göstermemekte serbesttirler. Organın temsilcisinin gösterilmemesi pay sahibinin temsil ve oy kullanma hakkını sınırlamaz, ortadan kaldırmaz⁴².

³⁸ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 8; MEIER-HAYOZ/FORSTMOSER, § 16, Nr. 386; KÜNZLE, s. 418; KENDİGELEN, s. 278; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 796; VIRTUELLE HAUPTVERSAMLUNG/BUNKE, s. 24; KAYA, s. 165; RUOFF, s. 130; SCHLEIFFER, s. 39; WAIDACHER, s. 19; TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 181; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 770.

³⁹ RUOFF, s. 133; BOTSCHAFT DES BUNDESRATES 1983, S. 87; VON SALİS, s. 322-323; WAIDACHER, s. 25; STUDER, s. 3, 12; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 771; KENDİGELEN, s. 279; KAYA, s. 165.

Şirketin gösterdiği organın temsilcisinin, öngörülemeyen bir hastalık, kaza, istifa gibi nedenlerle genel kurula katılamayacak olması halinde, şirket yönetim kurulunun şirkete bağımlı bir başka kişi belirlemesinin mümkün olduğu; ancak bağımsız temsilci değişikliğinin, yeni atanan kişinin bağımsızlığında şüphe yaratabileceği gerekçesiyle mümkün olmadığı görüşü için bk. STUDER, s. 140-141.

⁴⁰ BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 247; SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 9; TILLMANN, s. 172; SCHLEIFFER, s. 39-41; SCHMİTT, s. 105; KAYA, s. 166; VON SALİS, s. 322; WAIDACHER, s. 19; LENZ, s. 177; RUOFF, s. 135; TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 181; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 797.

⁴¹ İsviçre hukukunda organın temsilcisinin şirketle yakınlığı nedeniyle çıkar çatışması yaşayabileceği, organın temsilcisinin bir taraftan şirketle olan yakın ilişkisi, diğer taraftan pay sahibinin yönetim kurulu aleyhine oy verilmesi yönündeki talimatlarına uyma zorunluluğunun menfaat çatışması yaratabileceği belirtilmiştir (BOTSCHAFT DES BUNDESRATES 1983, s. 85-87; RUOFF, s. 131; WAIDACHER, s. 28, 190). Ancak Türk hukukunda organın temsilcisine bildirge yayınlama zorunluluğu getirilmesi, bu bildirgenin temsilciye talimat niteliği taşıması ve bildirge dışında temsilciye talimat verilememesi bu tip tartışmaların doğmasını önlemiştir.

⁴² VON SALİS, s. 342.

Şirket, organın temsilcisini belirlerse, aynı zamanda bağımsız temsilci de belirlemekle yükümlüdür. Şirketin bağımsız temsilci göstermesi önemlidir. Çünkü aksi görüşteki pay sahiplerine, görüşlerini doğru şekilde genel kurula yansıtacak bir temsilci atayabilme imkânı tanınmalıdır. Şirket, organ temsilcisi göstermeyip sadece bağımsız temsilci de gösterebilir⁴³.

Şirket organın temsilcisini gösterip, bağımsız temsilci göstermiyorsa, pay sahipleri bağımsız temsilci gösterilmesini mahkmeden talep edebilirler. Genel kurul bağımsız temsilci atanmadan yapılırsa, genel kurulda alınan karar iptal edilebilir⁴⁴.

B. Hukuki Niteliği

Anonim şirket yönetim kurulu, organın temsilcisi olarak tavsiye edeceği kişiye, organın temsilcisi olma teklifi yöneltilmelidir. Organın temsilcisi olma teklifi yöneltilen kişi, bu görevi kabul ettiğinde şirket ile arasında hukuki ilişki kurulmuş olur. Şirket, bu kişiyi, organın temsilcisi olarak pay sahiplerine önerebilir. Pay sahipleri, organın temsilcisine temsil yetkisi verirse, bu kez de organın temsilcisi ile pay sahibi arasında hukuki ilişki kurulur. Şirket, organın temsilcisi ve pay sahibi arasındaki bu ilişkilerin hukuki niteliği incelenmelidir.

Yukarıda da açıkladığımız gibi, organın temsilcisi (ve bağımsız temsilci) bir pay sahipleri girişimi değildir. Bu kişiler şirket tarafından belirlenir. Bu kişiler organın temsilcisi olmayı açıkça veya zımnem kabul ettiklerinde, genel kurulda pay sahiplerinin temsili için gerekli işleri yapmayı üstlenirler. Şirket bu kişilere söz konusu temsilcilik işlevini yerine getirmeleri için belli bir karşılık ödeyebilir. Yine temsil belgelerinin hazırlanması ve bildirge yayınlanması için gerekli masraflar şirket tarafından karşılanır. Bunun karşılığında organın temsilcisi, bildirgesi doğrultusunda temsilen oy kullanmakla yükümlüdür. Görüldüğü üzere, organın temsilcisi (ve bağımsız temsilci) ile şirket arasında bir iş görme sözleşmesi vardır⁴⁵.

Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci kanunda tanımlansa da, burada kanuni bir temsili yoktur. Organın temsilcisi ile oy hakkı sahibi arasında iradi temsil ilişkisi bulunmaktadır. Pay sahibi şirket tarafından önerilen organın

⁴³ MEIER-HAYOZ/FORSTMOSER, § 16, Nr. 386; SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 4-5; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 248; TILLMANN, s. 172; MOROĞLU, Genel Kurul, s. 295; SCHERRER, s. 12, 118; LENZ, s. 175-176; RUOFF, s. 131-132; SCHMİTT, s. 105; VON SALİS, s. 322; MEIER, s. 231; GIRSBERGER/GABRIEL, Art 689c, Nr. 3; KAYA, s. 166, 175.

⁴⁴ GIRSBERGER/GABRIEL, Art 689c, Nr. 4; SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 5.

⁴⁵ VON SALİS, s. 321; LENZ, s. 177; RUOFF, s. 135.

temsilcisine kendi adına oy kullanması için temsil yetkisi verip vermeme konusunda özgürdür⁴⁶.

Pay sahibi ile şirket arasında genel kurula katılma ve oy kullanma haklarını içeren bir ortaklık ilişkisi bulunmaktadır. Pay sahibi bu hakkını, şirket tarafından tavsiye edilen organın temsilcisi aracılığıyla kullanmak isteyebilir. Organın temsilcisini kendi ad ve hesabına oy kullanması ve genel kurulda diğer işlemleri yapması konusunda yetkilendirir. Bu yetkilendirme neticesinde, organın temsilcisi genel kurulda, pay sahibinin ad ve hesabına oy kullanabilir. Bu durumda iki ilişki ortaya çıkar: Pay sahibi ile organın temsilcinin ilişkisi iç ilişki, organın temsilci ile şirket arasındaki ilişkisi dış ilişkidir. Temsil iç ilişkide ve dış ilişkide etkisini gösterir. İç ilişki borçlar hukuku temellidir. Bu ilişkide, organının temsilcisi olarak adlandırılan kişi, genel kurulda hangi yönde oy kullanacağını bildirge adı verilen belge ile açıklar. Bu belge doğrultusunda, organın temsilcisi temsil yetkisi gönderen pay sahibi adına ve hesabına bildirgede belirtilen yönde oy kullanmakla yükümlüdür. Temsilci ile şirket arasındaki dış ilişki, bildirgedeki yetkilendirmeye göre şekillenir. Yetkili temsilci, şirkete karşı pay sahibinin haklarını kullanır⁴⁷.

Organın temsilcisi ile pay sahibi arasındaki bu ilişki, sadece yetkilendirme değil aynı zamanda yükümlülükleri de içeren temsil ilişkisine dayalı vekâlet sözleşmesidir⁴⁸. Organın temsilcisi, genel kurula katılmalı, genel kurulda, kendisini yetkilendiren pay sahiplerinin oylarını bildirgesine uygun bir şekilde kullanmalı ve gerekli diğer işlemleri yapmalıdır. Aksi halde, sorumluluğu doğar. Bu husus, Kanunun 428. maddesinin beşinci fıkrasında açıkça düzenlenmiştir. Bu fıkra, kusurlu olarak bildirgesine, kanuna aykırı hareket eden, hileli işlemlerde bulunan kurumsal temsilcinin Borçlar Kanununun 506. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları gereğince sorumlu olacağı belirtilmektedir⁴⁹. Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasında

⁴⁶ SCHLEIFFER, s. 43; WAİDACHER, s. 138.

⁴⁷ VON SALİS, s. 304-305.

⁴⁸ RUOFF, s. 139; VON SALİS, s. 443; LEUENBERGER, s. 44; NODOUSHANİ, s. 150-151; VAUPEL, s. 69; BEHNKE, s. 666; SCHLEIFFER, s. 43. Bu ilişki, oy sözleşmesi olarak nitelendirilemez. (Oy sözleşmeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ZİLLMANN, s. 237-244; WAİDACHER, s. 12; MEIER, s. 210; PORÖY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 593 vd.)

⁴⁹ Yeni Borçlar Kanununun 506. maddesi şöyledir:

“2. Şahsen ifa, sadakat ve özen gösterme

a. Genel olarak

MADDE 506- *Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir.*

kurumsal temsilcinin 510. maddesini ileri sürerek pay sahiplerinden ücret talep edemeyeceği düzenlenmiştir. Borçlar Kanununun bu maddeleri vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler içermektedir. Bu maddeler her ne kadar kurumsal temsilciyi konu alsada, bu hükümlerin organın temsilcisine de uygulanacağı kabul edilmelidir.

C. Yetkilendirilmesi

Pay sahibinin organın temsilcisine temsil yetkisi verebilmesi için, öncelikle, şirketin organın temsilcisi ve bağımsız temsilci olarak tavsiye edeceği kişileri belirlemesi gerekmektedir. Pay sahibi, şirket tarafından belirlenen bu kişileri, genel kurulda kendisini temsil etmesi için yetkilendirilebilir.

Kitlesel (toplu) temsilcilerin ve dolayısıyla organın temsilcisinin belirlenme ve vekâlet toplama süreci TTK 428/1, 430. ve 431. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre, şirketin, organın temsilcisini yetkilendirmesi herhangi bir şekle tabi değildir. Şirket organın temsilcisini tavsiye ediyorsa, aynı zamanda bağımsız bir temsilci de belirlemelidir. Şirket belirlediği organın temsilcisini ve bağımsız temsilciyi esas sözleşme hükümlerine göre ilan edip şirketin internet sitesine koymak zorundadır (TTK 428/1).

Bu temsilciler, genel kurul toplantısına ilişkin çağrıda ilan edilmelidir⁵⁰. Organın temsilcisinin ve bağımsız temsilcinin kim olduğu (ad-soyadı) ve bu kişilere nasıl ulaşılabacağı (adresi, telefon numarası, elektronik posta adresi vs) tam ve doğru bir şekilde ilanda ve şirketin internet adresinde yer almalıdır (TTK 414 ve 430, 431).

Kitlesel (toplu) temsilciler, temsil belgelerinin içeriğini ve oylarını hangi yönde kullanacaklarını ve gerekçelerini, radyo, televizyon, gazete ve diğer araçlarla açıklamalıdır (TTK 430). Temsilciler, bildirgelerini, çağrıdan toplantı tarihine kadar olan en az iki haftalık süre içinde yayınlanmalıdır. Bu

---

Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.

Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır.”

⁵⁰ TTK 414 maddesine göre, genel kurulun çağrı şekli, genel kurulun toplantıya esas sözleşmede öngörülen şekilde, şirketin internet sitesinde ve Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanan ilanla gerçekleşir. Bu çağrı ilan ve toplantı günleri hariç olmak üzere, toplantı tarihinden itibaren en az iki hafta önce yapılır. SPK 11/6 madde hükmü saklıdır. Bu ilan ve bildirimler, şirket internet sitesinde de yapılmalıdır (TTK 482/2).

süre içinde, kitlesel (toplu) temsilciler, yayınladıkları bildirge doğrultusunda, temsil edilecek oylara ilişkin vekâletname toplarlar. Pay sahipleri genel kurul toplantı gününe kadar, hatta genel kurul toplantısı başlayıncaya kadar, bu temsilcileri yetkilendirebilirler. Pay sahiplerinin organın temsilcisine veya bağımsız temsilciye vekâlet vermeleri için kanunda öngörülen bu süreyi kısaltan bir süre öngörülemez⁵¹.

Şirket tarafından tavsiye edilen organın temsilcinin, pay sahibi tarafından yetkilendirilmesi, bireysel temsilcinin atanmasına ilişkin kurallara tabidir⁵². Pay sahipleri paylarının türüne göre, gerekli koşulları gerçekleştirerek temsil yetkisini verirler⁵³.

TTK 1527/2 maddesi gereğince, şirket ana sözleşmesinde öngörülmesi koşuluyla, genel kurullara elektronik yolla katılmaya ilişkin tebliğ düzenlendikten sonra, Alman hukukundaki gibi⁵⁴ Türk hukukunda da gerek organın temsilcisinin gerekse bağımsız temsilcinin ve diğer temsilcilerin internet aracılığıyla yetkilendirilmesi mümkün olabilecektir⁵⁵. Hatta Kanunun

⁵¹ VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/JUTTA LOMMATZSCH, s. 39; VON SALİS, s. 424-425.

⁵² GİRSBERGER/GABRIEL, Art 689b, Nr. 2; SCHERRER, s. 115; KAYA, s. 114-115; ÇEKER, s. 269; RUOFF, s. 98.

⁵³ Bkz. yuk. I. A.

⁵⁴ Alman hukukunda. nama yazılı payların internet aracılığıyla genel kurulda oy kullanabilmesine olanak sağlayan (Namenaktiengesetz- NaStraG) kanun 18.1.2001 tarihinde yayınlanmış, 25 Ocak 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir (BGBl. I, Nr. 4, s. 123). 19.7.2002 tarihinde ise şirketlerin şeffaflığı ve açıklığına ilişkin düzenlemeleri konu alan kanun (Transparenz- Und Publizitaetsgesetz- TransPuG) yürürlüğe girmiştir (BGBl I s. 2681). Bu düzenlemeler sonrasında nama yazılı pay sahiplerinin genel kurullara katılımları veya temsilcilerini yetkilendirmelerinin internet aracılığıyla elektronik şekilde yapılması mümkün hale gelmiştir (LENZ, s. 36, 466-467; HANLOSER, s. 355; ZÄTZSCH, s. 393-394; BEHNKE, s. 674; HÜTHER, s. 522; SCHMİDT, s. 1644).

İnternet aracılığıyla yapılacak bu katılım ve yetkilendirmenin ana sözleşme ile sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı tartışmalıdır. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. HEILDERBERGER KOMMENTAR/ HOLZBORN, § 135, s. 897; NOACK, s. 241, VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 25; VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/FUHRMANN/ GÖCKELER/ERKENS, s. 107.

⁵⁵ İnternet aracılığıyla genel kurula katılma ve temsilci atama Amerikan ve Alman hukuklarında mümkündür. İsviçre hukukunda buna imkân sağlayacak kanuni düzenlemelerin getirilmesi gerektiği savunulmaktadır (VON DER CRONE, s. 160-161, 167). Genel kurullara pay sahiplerinin internet aracıyla katılması ve temsilcilerin internet üzerinden yetkilendirilmesinin olumlu yönü olarak, genel kurula katılma oranının önemli ölçüde artacağı gösterilmektedir. Olumsuz yan olarak da, çok sayıda ortaklı şirketlerin pay sahiplerinin genel kurulla internet aracılığıyla katılmasını sağlayacak elektronik alt yapı için önemli harcamalar yapması gerekeceğini, şirketlerin bu harcamalardan kaçınabileceği belirtilmektedir (Bu konuda ayrıntılı

1527. maddesinin beşinci fıkrası gereğince, borsaya kote anonim ortaklıklarda elektronik ortamda genel kurula katılma ve oy verme sisteminin uygulanması zorunlu olacaktır.

Yetkilendirme belgesindeki bilgiler eksiksiz olmalıdır. Yetkilendiren oy hakkı sahibini adı soyadı, payların çeşidi, sayısı, hangi genel kurulu için yetkilendirildiği açıkça anlaşılmalıdır⁵⁶.

Pay sahibinin temsil yetkisi verdiğini gösteren belgeler, pay sahibi tarafından yetkilendirdiği temsilciye ulaştırılmalıdır. Şirkete gönderilen yetkilendirme belgeleri de, şirket tarafından kitlesel temsilcilere iletilmelidir. Temsil yetkisi veren belgeler, kitlesel temsilci tarafından şirkete sunulmalıdır⁵⁷.

Pay sahibi ile organın temsilcisi arasında temsil ilişkisi bulunduğundan, yetkilendirme, kitlesel temsilci genel kurulda oy kullanıncaya kadar her zaman geri alınabilir. Geri almanın bir nedene dayanmasına gerek yoktur. Geri alma, temsil yetkisini ortadan kaldırır. Geri almayı zorlaştıran veya tazminat yükümlülüğü öngören sözleşmeler geçersizdir⁵⁸.

Kitlesel (toplu) temsilcilere verilen sürekli yetkilendirme geçersizdir⁵⁹. Yetkilendirmenin tek bir genel kurul toplantısı için verildiği kabul edilmelidir. Genel kurulun sona ermesi ile birlikte, temsilciye verilen yetki varsa sözleşme kendiliğinden ortadan kalkar⁶⁰, (Seri IV No 8 Tebliğ, 10. maddesi). Bunun tek istisnası azınlığın talebi üzerine ertelenen genel kurul toplantısı olabilir, (TTK 422). Çünkü erteleme sonrasında yapılan genel kurul, bağımsız bir genel kurul değil, birinci genel kurulun devamı niteliği taşıyan bir genel kuruldur⁶¹.

bilgi için bk. VON DER CRONE, s. 156- 167).

⁵⁶ HEİLDERBERGER KOMMENTAR/ HOLZBORN, § 135, s. 898; VON SALİS, s. 428.

⁵⁷ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 21.

⁵⁸ HEİLDERBERGER KOMMENTAR/ HOLZBORN, § 135, s. 898; AKTİENRECHT/LUDWİG, s. 1140; KİEFNER, s. 889; GİRSBERGER/GABRIEL, Art 689b, Nr. 3; RUOFF, s. 97.

⁵⁹ BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 249; NOACK, s. 1062; BEHNKE, s. 673-674; SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 10; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 287; RUOFF, s. 138; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 587; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 776.

Alman doktrininde, organın temsilcisine sürekli bir şekilde, genel kurullarda oy kullanabilmesi için yetki verilebileceği ileri sürmektedir (VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/ BUNKE, s. 29).

⁶⁰ BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 287.

⁶¹ Kanaatimizce azınlığın talebi üzerine ertelenen genel kurulun, bağımsız bir genel kurul sayılmaması kanun koyucunun amacına daha uygundur. Böylece erteleme üzerine toplanan genel kurulda azınlığın yeni erteleme gerekçeleri ileri sürerek genel kurulu çeşitli defalar erte-

Birden fazla paya sahip kişinin, paylarının bir kısmının temsilinde organının temsilcisini, bir kısmının temsilinde ise bağımsız temsilciyi yetkilendirip yetkilendiremeyeceği incelenmelidir.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununda oy hakkında payı merkez alan bir anlayış bulunmaktaydı. Bu anlayış doğrultusunda, pay sahibinin birden fazla oy hakkına sahip olması halinde, bir öneri hakkında aynı zamanda hem olumlu hem de olumsuz oy kullanabileceği savunulmaktaydı⁶².

Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun oy hakkında pay sahipliğini merkez alan anlayışı⁶³ karşısında aynı görüşü savunmak güçtür. Oy hakkının kaynağı olarak gösterilen pay sahibi, genel kurulda oylarının itibari değerine orantılı olarak oy kullanır. Buna göre, birden fazla paya sahip olan pay sahibinin, bazı payları için organın temsilcisine bazı payları için bağımsız temsilciye yetki vermesi mümkün değildir. Aynı öneri konusunda birden fazla oy hakkına sahip pay sahibi, bazı paylarından kaynaklanan oylarını öneri doğrultusunda şahsen, diğer paylarını öneri karşıtlığı olarak temsilci aracılığıyla kullanamamalıdır⁶⁴.

---

letmesi ve genel kurulun bilançoğu onaylamadığı gerekçesiyle haklı nedenle şirketin feshi davası açması önlenir, (Aynı görüşte İMREGÜN, AO, s. 317; TEKİNALP, İÜHFİM 1976, s. 242; ŞENER, s. 133; AYAN, s. 48, Aksi görüşte BİRSEL, s. 640).

⁶² TEOMAN, Pay Sahibinin Değişik Yönde Oy Kullanması, s. 15 vd. ; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 584.

⁶³ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda oy hakkında pay sahipliğinin merkez alınmasının sakıncaları ve kanunda bu anlayışıyla çelişen başkaca düzenlemelerin bulunduğu eleştirileri hakkında bk. MOROĞLU, TTK Tasarısı, s. 220; TEOMAN, Oy Hakkı, s. 10.

⁶⁴ Bu konuda Alman İmparatorluk Yüksek Mahkemesi bir kararında birden fazla paya sahip ortağın genel kurulda aynı yönde oy kullanması gerektiğini, pay sahibinin oylarını bir kısmını temsilciler aracılığıyla farklı yönde kullanamayacağını, bu yolla kullandığı oyların geçersiz sayılması gerektiğini belirtmiştir. Kararda, oyların bu şekilde kullanılmasının haklı ve korunmaya değer bir yanının bulunmadığı, oy verme işleminin, genel kurul iradesinin oluşturulmasına yönelik bir irade açıklaması olduğu ve irade açıklamasının kendi içinde tutarlı olması gerektiği ifade edilmiştir. Doktrinde bazı yazarlar, Alman mahkemesinin kararının yerinde olduğunu, bir pay sahibinin bir tane temsilcisinin olması ve oyların aynı yönde kullanılması gerektiğini savunmaktadırlar, (SCHMİDT, s. 1644; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 1325).

Bazı yazarlar ise her payın bağımsız bir ortaklık mevkii oluşturduğu, oy hakkının oydan kaynaklandığı gerekçesiyle, birden fazla paya ve oya sahip pay sahibinin, aynı öneri hakkında değişik yönde oy kullanabileceğini, bazı paylarını için organının temsilcisine bazı payları için bağımsız temsilciye temsil yetkisi verebileceğini savunmaktadırlar (AKTIENGES-ETZ KOMM./SPINDLER, § 134, s. 1555; TEOMAN, Pay Sahibinin Değişik Yönde Oy Kullanması, s. 19-20; BÖCKLI, Die Aktienstimmrecht, s. 29; KAYA, s. 7; ÇEKER, s. 29; HÜFFER, AktG § 1, Nr. 2; VON SALIS, s. 349; AKTIENRECHT/LUDWIG, s. 1117).

D. Hak ve Yükümlülükleri

a. Pay Sahibini Temsilen Genel Kurula Katılma ve Oy Kullanma Hakkı

Organın temsilcisi, temsil ettiği pay sahipleri ad ve hesabına genel kurula katılıp oy kullanabilir⁶⁵. TTK 428. maddesinin birinci fıkrasında organın temsilcisinin oy kullanıp “ilgili diğer işlemleri yapması için” temsilci olarak atanacağı belirtilmektedir. Bu madde gereğince, organın temsilcisi oy kullanmanın yanı sıra, açıklama, bilgi alma ve görüş bildirme, soru sorma haklarını da kullanabilir⁶⁶.

Organın temsilcisinin bildirgesinde, gündemdeki maddelere olumlu oy kullanacağına ilişkin bilgiler yer alır. Bu nedenle, organın temsilcisinin genel kuruldaki kararlara muhalefet şerhi koyması, özel denetçi atanması, genel kurul toplantısının ertelenmesi gibi azınlık haklarını kullanması söz konusu olmaz.

Tüm kitlesel (toplu) temsilciler gibi organın temsilcisi de, temsil ettiği pay sahibinin kanundan veya ana sözleşmeden kaynaklanan oy hakkı kısıtlamalarına tabidir (TTK 436). Temsil edecekleri oya ilişkin bir sınırlama olup olmadığının belirlenmesinde, genel kurulun toplandığı gündem maddeleri dikkate alınmalıdır. Bildirim yükümlülüğü nedeniyle, temsil edilecek oyların sayısı, çeşidi, itibari değeri, grubu ve temsil belgeleri şirkete sunulmalıdır (TTK 431). Bu bildirim sayesinde şirket, daha doğrusu mevcut yönetim kurulu, temsil yetkisi veren kişinin oy sınırlarına tabi olup olmadığını, birden fazla kişiye temsil yetkisi verilip verilmediğini denetleyebilir⁶⁷.

Organın temsilcisi, genel kurulda temsil ettikleri pay sahiplerinin çıkarlarını zedelemeyen, önceden ilan ettikleri bildirge doğrultusunda oy kullanmalıdır⁶⁸. Temsil ettiği payların sayısını tam ve doğru bir şekilde genel kurula yansıtmalıdır. Bu yükümlüğünü gereği gibi yerine getirmeyen

⁶⁵ VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/JUTTA LOMMATZSCH, s. 36; HEILDERBERGER KOMMENTAR/ HOLZBORN, § 135, s. 906; SCHMİDT, s. 1644-1645; WAIDACHER, s. 152.

⁶⁶ SCHMİDT, s. 1645; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 598.

⁶⁷ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 11-12, Nr. 25; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 309; GIRSBERGER/GABRIEL, Art 689c, Nr. 10.

⁶⁸ Organın temsilcisinin pay sahibi olması halinde, temsilci olarak kendisini yetkilendirenler adına oy kullanması, kendi oy hakkını dondurmaz veya etkilenmez. Pay sahibi olan organın temsilcisi, genel kurulda asaleten veya yetkilendireceği temsilci aracılığıyla oyunu istediği yönde kullanabilir.

temsilcinin şirkete ve temsil ettikleri pay sahiplerine karşı sözleşmeye aykırılık nedeniyle sorumluluğu doğar. Organın temsilcisinin pay sahiplerine karşı olan sorumluluğunu kaldıran veya sınırlayan sözleşmeler geçersizdir (TTK 428/5)

b. Ücret Hakkı

Türk Ticaret Kanununun 428. maddesinin üçüncü fıkrasında, kurumsal temsilciliğin pay sahipliği girişimi olduğu, meslek olarak ve ivaz karşılığında yürütülemeyeceği düzenlenmiştir. Aynı maddenin devamında kurumsal temsilcinin Türk Borçlar Kanununun 501'inci maddesini ileri sürerek temsil ettiği pay sahiplerinden herhangi bir talepte bulunamayacağı belirtilmiştir.

Organın temsilciliği bir pay sahipleri girişimi değildir. Bu kişi şirket tarafından belirlenir. Şirket bu kişiye temsilcilik işlevini yerine getirmesi için belli bir karşılık ödeyebilir. Yine temsil belgelerinin hazırlanması ve bildirge yayınlanması için gerekli masraflar şirket tarafından karşılanabilir. Ancak, kurumsal temsilcinin ücret talebine ilişkin 428. maddenin üçüncü fıkrasının kıyasen uygulanması yoluyla organın temsilcisinin de bu işi meslek olarak yürütülemeyeceği, bu kişilerin temsil ettikleri pay sahiplerinden ücret veya başkaca bir talepte bulunamayacağı kabul edilmelidir.

c. Bildirgeye Uygun Davranma Yükümlülüğü

Organın temsilcisinin, temsil belgesinin içeriğini ve oyunu hangi yönde kullanacağını, gerekçeleri ile birlikte iletişim araçları aracılığıyla açıklaması gerekmektedir (TTK 430). Organın temsilcisi, mevcut yönetim lehine oy kullanacağını açıklayan bir temsilci olduğu için, bildirgesinde gündem maddeleri yönünde oy kullanacağı ve gerekçelerinin yer alması gerekmektedir. Bildirgede yer alan bilgiler, pay sahipleri tarafından organın temsilcisine verilmiş talimat niteliği taşırlar (TTK 428/4). Pay sahipleri, organın temsilcisine bildirge dışında talimat veremezler.

Organın temsilcisinin kendisini yetkilendiren pay sahiplerini genel kurulda temsil etmesi ve oyunu bildirgeye uygun şekilde kullanması gerekir⁶⁹ (TTK 427/1).

---

⁶⁹ İsviçre hukukunda, kitlesel temsilcilere, talimat verilmeksizin temsil yetkisinin verilmesi önemli bir sorun oluşturmaktadır. Eğer pay sahibi temsilciye sadece temsil hakkı vermiş, ancak hangi yönde oy kullanması gerektiğine ilişkin bir talimat vermemişse, organın temsilcisi, yönetim kurulunun yaptığı talimat yönünde oy kullanır. Bu bağımsız temsilci içinde geçerlidir. Burada gerçek olmayan hukuk boşluğu bulunmaktadır. Talimat vermeyen pay sahibi, temsilcinin sorumluluğuna gidemez, (GIRSBERGER/GABRIEL, Art 689c, Nr. 7; SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 13; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 282; TILLMANN, s. 172; SCHERRER, s. 177-181; RUOFF, s. 141-142; VON SALIS, s. 447-454; WAÏDACHER, s. 111 vd).

Organın temsilcisinin bildirgesine aykırı oy kullanması durumunda, kullanılan oy geçerlidir. Temsilcinin talimata aykırı oy kullandığı gerekçesiyle genel kurul kararının iptalinin talep edebilmesi mümkün değildir. Ancak pay sahibi, temsilciye karşı temsil ilişkisinden kaynaklanan haklarını kullanabilir⁷⁰ (TTK 427/1).

Türk Ticaret Kanununun 428. maddesinin beşinci fıkrasında kusurlu olarak bildirgesine, kanuna aykırı hareket eden veya hileli işlemler yapan kurumsal temsilcinin fiil ve kararlarının sonuçlarından Türk Borçlar Kanunu'nun 506. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca sorumlu olduğu ve bu sorumluluğu kaldıran veya sınırlayan sözleşmelerin geçersiz olduğu düzenlenmiştir. Bu maddenin organın temsilcisi ve bağımsız temsilcilere de uygulanması ve bildirgesine, kanuna aykırı davranan veya hileli işlemler yapan kurumsal temsilcilerin söz konusu maddede öngörülen yaptırımla karşılaşması gerekmektedir.

d. Sır Saklama Yükümlülüğü

Temsilciler, sadece kendileri tarafından temsil edilecek payların sayılarını, çeşitlerini, itibari değerlerini ve gruplarını şirkete bildirmekle yükümlüdürler (TTK 431). Payın sahibinin adı soyadı veya başkaca bir bilgi istenmemektedir. Bu husus, hamiline yazılı paylarda daha da önem kazanır. Organın temsilcisi, pay sahibi ile arasındaki vekâlet ilişkisi gereğince sır saklama yükümlülüğüne tabidir⁷¹.

Organın temsilcisi, kendisine temsil yetkisi veren pay sahiplerine ilişkin bilgileri, yetkisiz kişilere verir veya ifşa ederse, özel hukuktan kaynaklanan tazminat yükümlülüğünün yanı sıra, cezai yaptırımlarla da karşılaşabilir (TCK 239).

III. BAĞIMSIZ TEMSİLCİ

A. Tanımı - Hukuki Niteliği

Bağımsız temsilci, şirket tarafından önerilen, genel kurulda mevcut yönetim kurulunun önerilerinin aksi yönünde oy kullanacak temsilcidir⁷²

⁷⁰ GİRSBERGER/GABRIËL, Art 689b, Nr. 5; RUOFF, s. 97.

⁷¹ LEUENBERGER, s. 44; NODOUSHANİ, s. 150-151; VAUPEL, s. 69; Kitleysel temsilcilerin kanun gereği temsil ettikleri oyları ve bu oylarla ilgili bilgileri açıklamak zorunda oldukları ve sır saklama yükümlülüğüne tabi olmadıkları görüşü için bk. **Schaad**, Basler Komm., Art 689c, Nr. 29.

⁷² Yabancı hukuklarda bağımsız temsilciye ilişkin düzenlemeler incelendiğinde, İsviçre Borçlar

(TTK 428/1). Bağımsız temsilci, organının temsilcisinin alternatifini, karşı tarafını oluşturur. Bu temsilci, genel kurulda, muhalefet partisi benzeri bir rol üstlenmektedir. Yönetim kurulunun organın temsilcisi aracılığıyla oy toplayarak artan yönetim gücünü sınırlandıran bir işleve sahiptir⁷³.

Anonim şirketin organının temsilcisi önermesi durumunda, bağımsız temsilci de önermesi gerekmektedir. Bağımsız temsilci atanmadan sadece organın temsilcisi gösterilerek genel kurul kararı alınması durumunda bu genel kurul kararı iptal edilebilir⁷⁴. Teorik olarak, şirketin organın temsilcisi önermesi bile, bağımsız temsilci önermesi mümkündür.

Bağımsız temsilcinin mevcut yönetim kuruluna karşı vekâlet toplama, oy kullanma sürecinde etki altında kalmasının önlenmesi için, şirketten bağımsız bir kişiler arasından seçilmelidir⁷⁵.

Bağımsız temsilci olacak kişi, mevcut yönetim kurulu tarafından belirlenir. Bağımsız temsilci olarak önerilen kişi, bu görevi kabul edip etmemekte serbesttir. Kişi bağımsız temsilci olarak genel kurulda temsilen oy kullanmayı kabul ettiğinde, bağımsız temsilci ile şirket arasında iş görme sözleşmesi kurulur. Bağımsız temsilci, şirkete karşı, temsilcilik görevini yerine getirmek, temsilci olarak atandığı oyları genel kurulda temsil etmekle yükümlüdür⁷⁶. Belirlenen bağımsız temsilci, genel kurul toplantı çağrısında gösterilir. Bu çağrı, şirketin esas sözleşmesinde gösterilen şekilde, şirketin internet sitesinde ve Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde ilanla yapılır. Çağrı, toplantı ve ilan günleri hariç olmak üzere genel kurul toplantı tarihinden en az iki hafta önce yapılmalıdır⁷⁷ (TTK 414/1, 428/2).

Kanunun 689c maddesinde paralel bir düzenleme olduğu görülmektedir. Alman hukukunda ve Amerikan hukukundaki Proxy oy sisteminde bağımsız temsilciye karşılık gelen bir düzenleme bulunmamaktadır (TİLLMANN, s. 173-174; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 799; VİRTUELLE HAUPTVERSAMLUNG/BUNKE, s. 24; KAYA, s. 169; VON SALİS, s. 324. RUOFF, s. 145; WAİDACHER, s. 61, 191; SCHMİTT, s. 105).

⁷³ TİLLMANN, s. 173, TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 182.

⁷⁴ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 15; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 288; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 798-799; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 772. WAİDACHER, s. 65.

⁷⁵ TİLLMANN, s. 174; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 799; VİRTUELLE HAUPTVERSAMLUNG/BUNKE, s. 24; KAYA, s. 169; VON SALİS, s. 324. RUOFF, s. 145; WAİDACHER, s. 61, 191; SCHMİTT, s. 105

⁷⁶ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 23; RUOFF, s. 147.

⁷⁷ İsviçre hukukundaki bağımsız temsilcinin kimin tarafından (yönetim kurulu, ticari mümesil) ve ne zamana kadar atanacağı sorunu, Türk hukukunda Türk Ticaret Kanununun 428. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarındaki düzenlemeler ile çözülmüştür (İsviçre hukukun-

Pay sahipleri, şirket tarafından önerilen bağımsız temsilciyi yetkilendirip yetkilendirmeme hususunda özgürdürler. Pay sahipleri ile bağımsız temsilci arasındaki ilişki, pay sahibinin bağımsız temsilciyi yetkilendirilmesi ile doğar. Pay sahibi ile bağımsız temsilci arasında doğrudan temsil ilişkisine dayalı vekalet sözleşmesi kurulur⁷⁸. Bu ilişkiden kaynaklanan uyumsuzlukların çözümünde, vekâlet sözleşmesine ilişkin kurallar uygulanır. Ancak TTK 428 maddesinde, bağımsız temsilcinin pay sahibinden ivaz isteyemeyeceği ve BK 510 maddesine göre talepte bulunamayacağı öngörülmüştür.

B. Bağımsızlığı

TTK 428. maddesinin birinci fıkrasında bağımsız temsilcinin “şirketten tamamen bağımsız ve tarafsız diğer bir kişi” olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu düzenleme doğrultusunda, bağımsız temsilcinin, şirkette pay sahibi olmayan, şirketten tamamen bağımsız ve tarafsız bir kişi olması gerekir (TTK 428/1).

Organın temsilcisi yerine bağımsız temsilciye oy hakkını kullanması için yetki veren pay sahibi, bağımsız temsilcinin bağımsızlığına güvenebilmelidir. Bağımsız temsilci, mevcut yönetim kuruluna karşı vekâlet toplama, oy kullanma sürecinde etki altında kalmamalıdır. Bunun sağlanabilmesi için de, bağımsız temsilci ile şirket arasında herhangi bir bağımlılık ve sözleşme ilişkisi bulunmamalıdır⁷⁹.

Bağımsız temsilci önerilmesinde, bağımsızlık ve tarafsızlık kriteri titizlikle gözetilmelidir. Bağımsızlık kriterlerinin tespitinde, Türk hukukunda halka açık anonim şirketlerde SPK'nın uyulmasını zorunlu tuttuğu (Seri IV No 54 tebliğ madde 5, eki 3.3.5), kurumsal yönetim ilkelerinde yönetim kurulu üyesinin bağımsızlığına ilişkin düzenlemelerden, bağımsız temsilcinin bağımsızlığının tespitinde niteliğine uygun düştüğü ölçüde yararlanılabilir⁸⁰.

da bu konudaki tartışmalar için bkz. SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 15; GIRSBERGER/GABRIEL, Art 689c, Nr. 9).

⁷⁸ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 24, 26; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 799; VAUPEL, s. 76; RUOFF, s. 147.

⁷⁹ TILLMANN, s. 174; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 799; VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 24; KAYA, s. 169; VON SALIS, s. 324. RUOFF, s. 145; WAIDACHER, s. 61, 191; SCHMITT, s. 105.

⁸⁰ Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Seri: IV No: 54 Tebliğ'in (11.10.2011 tarihli 28081 sayılı 2. mükerrer RG) , 5. maddesi gereğince, payları İMKB'de işlem gören halka açık anonim ortaklıklardan İMKB 30 endeksine dahil olan bankalar haricindeki halka açık anonim ortaklıklar için uygulanması zorunlu olan 3.3.5. madde-

Bağımsız temsilci şirkette pay sahibi olmamalıdır⁸¹. Şirketle arasında iş veya vekâlet gibi bir sözleşme ilişkisi bulunan kişiler (örneğin şirketin avukatı, mali müşaviri, danışmanı) bağımsız temsilci olarak atanmamalıdır. Özellikle şirkette iş sözleşmesi ile çalışan işçilerin ve yönetimde karar alma sürecinde etkili olan kişilerin bağımsız temsilci atanması uygun değildir. Yine şirketler topluluğunda bağlı şirketlerde görev yapan veya son iki yıl içinde görev almış kişiler, bağımsız temsilci olarak seçilmemelidirler. Şirketin önemli derecede ticari ilişkisinin bulunduğu kişiler de bağımsız temsilci gösterilmemelidir⁸².

Bağımsız temsilci olarak noter, şirketle bağlantısı bulunmayan hukukçu, mali müşavir veya şirketler hukukunda özellikle genel kurul toplantılarında deneyimli kişiler atanabilir⁸³.

deki bağımsızlık kriterleri şöyledir.

“3.3.5. Aşağıdaki kriterlere uyan yönetim kurulu üyesi “bağımsız üye” olarak nitelendirilir: Aşağıdaki kriterlere uyan yönetim kurulu üyesi “bağımsız üye” olarak nitelendirilir:

a- Şirket, şirketin ilişkili taraflarından biri veya şirket sermayesinde doğrudan veya dolaylı olarak %5 veya daha fazla paya sahip hissedarların yönetim veya sermaye bakımından ilişkili olduğu tüzel kişiler ile kendisi, eşi ve üçüncü dereceye kadar kan ve sıhrı hısımları arasında son beş yıl içinde istihdam, sermaye veya ticaret anlamında doğrudan veya dolaylı bir menfaat ilişkisinin kurulmamış olması,

b- Yönetim kuruluna bir pay grubunu temsilen seçilmemiş olması,

c- Başta şirketin denetimini ve danışmanlığını yapan şirketler olmak üzere, yapılan anlaşmalar çerçevesinde şirketin faaliyet ve organizasyonunun tamamını veya belli bir bölümünü yürüten şirketlerde çalışmıyor olması ve son beş yıl içerisinde yönetici olarak görev almamış olması,

d- Son beş yıl içerisinde, şirketin bağımsız denetimini yapan kuruluşlarda istihdam edilmemiş veya bağımsız denetim sürecinde yer almamış olması,

e- Şirketin önemli ölçüde hizmet ve ürün sağlayan firmaların herhangi birisinde çalışmamış ve son beş yıl içerisinde yönetici olarak görev almamış olması,

f- Eşi veya üçüncü dereceye kadar olan kan ve sıhrı hısımları arasında hiçbirinin şirkette yönetici, toplam sermayenin %5'inden fazlasını elinde bulunduran veya her halükarda yönetim kontrolünü elinde bulunduran pay sahibi olmaması,

g- Şirketten yönetim kurulu üyeliği ücreti ve huzur hakkı dışında başka herhangi bir gelir elde etmiyor olması; yönetim kurulu görevi dolayısıyla hissedar ise sermayede sahip olduğu payın oranının %1'den fazla olmaması ve bu payların imtiyazlı olmaması”.

Aynı görüşte bkz. PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 800; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 773-774. İsviçre Borçlar Kanununun 728. maddesindeki bağımsızlık kriterlerinin bağımsız temsilci seçiminde uygulanabileceği görüşü için bk. VON SALIS, s. 345.

⁸¹ İsviçre hukukunda, şirketin yönetim organlarında görev almayan pay sahiplerinin bağımsız temsilci olarak atanabileceği belirtilmektedir (BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 289a; RUOFF, s. 146). Türk hukukunda da **Pulaşlı**, bağımsız temsilcinin pay sahipleri arasından seçilebileceğini ileri sürmektedir (PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 797).

⁸² BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 289-290; RUOFF, s. 145; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 799; PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, s. 773; VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 24.

⁸³ BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 290; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s.

Bağımsız temsilcinin, genel kurul tarafından değil de, şirket yani mevcut yönetim kurulu tarafından atanması ve ücretinin şirket tarafından ödenmesi bağımsızlığı konusunda tereddüt yaratabilir. Bağımsız temsilcinin ücretinin şirket tarafından ödenmesi bağımsız temsilcinin bağımsızlığını etkilemez. Ancak bu ücretin fahiş olmaması, bağımsızlığa gölge düşürmemesi gerekmektedir⁸⁴.

C. Yetkilendirilmesi

Bağımsız temsilci, organın temsilcinin karşısını oluşturduğu için, bildirdesinde genel kurul gündeminde yer alan konularda mevcut yönetimin aleyhine oy kullanacağını ve gerekçesini açıklamalıdır. Televizyon, gazete, mail, faks ve diğer araçlarla açıklanan temsil belgelerini inceleyen pay sahipleri, genel kurulda bildirmede yer alan doğrultuda temsilen oy kullanırmak istiyorlarsa, bağımsız temsilciyi yetkilendirirler.

Bağımsız temsilci ile pay sahibi arasındaki ilişki doğrudan kurulmalı, bu ilişkinin kurulmasına şirket aracılık etmemelidir⁸⁵. Ancak pay sahibi bağımsız temsilciye verilmek üzere şirkete vekâletname gönderirse, yetki belgesi, şirket tarafından bağımsız temsilciye ulaştırılmalıdır.

Bağımsız temsilcinin yetkisi bir genel kurul toplantısı için geçerlidir⁸⁶. Anonim şirketin her genel kurul toplantısı için yeniden bağımsız temsilci ataması gerekir. Ancak bağımsızlığından şüphe duyulmadıkça, aynı kişinin birden fazla genel kurulda bağımsız temsilci olarak atanmasına bir engel yoktur.

Tek bir genel kurul için atanabilen bağımsız temsilcinin temsil yetkisi, genel kurul toplantısının sona ermesi ile ortadan kalkar. Bunun dışında vekâlet sözleşmesi gereğince, taraflar her zaman sözleşmeyi feshedebilirler⁸⁷.

D. Hak ve Yükümlülükleri

Bağımsız temsilcinin, şirkete karşı şirketler hukukundan ve iş görme sözleşmesinden kaynaklanan, pay sahibine karşı da vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan hak ve yükümlülükleri bulunmaktadır⁸⁸.

799; KAYA, s. 170; RUOFF, s. 146; LENZ, s. 177.

⁸⁴ KAYA, s. 170; VON SALİS, s. 346.

⁸⁵ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 18; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 292.

⁸⁶ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 18; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 293; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 801.

⁸⁷ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 35.

⁸⁸ WAİDACHER, s. 69-70.

Bağımsız temsilci, temsilcilik görevini gereği gibi yerine getirmeli, kendisini yetkilendiren pay sahipleri adına genel kurulda bildirmede belirttiği yönde oy kullanmalıdır⁸⁹. Bağımsız temsilci, genel kurulda sadece olumsuz oy kullanmamalı, aynı zamanda olumsuz oy kullandığı maddeler hakkında temsil ettiği pay sahipleri adına muhalefet şerhinin tutanağa yazılmasını sağlamalıdır. Yine bağımsız temsilci temsil ettiği pay sahipleri adına, bildirmesinde önceden açıklamak koşuluyla genel kurulun ertelenmesini talep etme, sorumluluk davası açma, özel denetçi atanmasını talep etme, bilgi isteme haklarını da kullanmalıdır. Böylece temsil edilen pay sahibinin hakları korunur, gerektiğinde genel kurulun iptali davası açılabilir⁹⁰.

Bağımsız temsilcinin, temsil ettiği payları genel kurula yansıtması, kendisine temsil yetkisi veren pay sahiplerinin iradesini genel kurula yansıtması, böylece genel kurulda yönetim kurulunun ibrası, bilanço tasdiki gibi kararların alınmasına olanak sağlaması, bu kararların alınmamasını isteyen pay sahiplerine önemli zarar verir. Temsilcinin talimata aykırı oyu geçerli sayıldığı için, bağımsız temsilci aracılığıyla genel kurula katılan pay sahipleri, bu kararlara karşı genel kurul iptali davası açamazlar (TTK 427/1). Yine, yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılmaz. Bu durumda pay sahiplerinin uğradığı zararın tazmini bağımsız temsilciden talep edebileceği kabul edilmelidir.

Bağımsız temsilcinin zamansız istifası, şirkete zarar verir. Şirket genel kurul çağırısı sonrası bağımsız temsilci değişikliği yapamaz⁹¹. Bu hem temsilcinin bağımsızlığına gölge düşürür; hem de zaman açısından mümkün olmayabilir. Organın temsilcisi bulunan ancak bağımsız temsilci atanmadan yapılacak genel kurul da iptal yaptırımı ile karşılaşır. Böyle bir durumda şirketin genel kurul toplantısını yapamaması ve başka bir tarihte tekrar genel kurul toplantı yapması gibi olumsuz sonuçlar doğabilir⁹². Bu durumda şirket uğradığı zararların tazminini bağımsız temsilciden talep edebilir.

---

⁸⁹ İsviçre hukukunda bağımsız temsilci, temsil yetkisi veren pay sahibinin talimatlarına uygun davranmakla yükümlüdür. Temsil yetkisi veren tarafından oyun hangi yönde kullanılacağına ilişkin bir talimat verilmemişse, tevdi edenin oy kullanmasına ilişkin düzenleme uygulama alanı bulur ve bağımsız temsilci, yönetim kurulu önergesi yönünde oy kullanır (SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 20; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 291).

⁹⁰ VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/JUTTA LOMMATZSCH, s. 45.

⁹¹ STUDER, s. 141.

⁹² SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 37.

Bağımsız temsilci, temsil ettiği paylara ilişkin kanuni veya ana sözleşmeden kaynaklanan oy sınırlamalarına tabidir⁹³.

Bağımsız temsilci, temsilcilik faaliyetinden kaynaklanan ücretini şirketten talep edebilir. Pay sahibi, bağımsız temsilci ile yaptığı sözleşme nedeniyle bağımsız temsilciye ücret ödemez. Şirket, bağımsız temsilcinin, sözleşme gereği veya olağan durum gereği, yaptığı masrafları da ödemelidir. Burada ödenecek masraflar, somut olaya göre belirlenir⁹⁴.

Bağımsız temsilci diğer kitlesel (toplu) temsilciler gibi, özellikle hamiline yazılı payların temsilinde, payları muhafaza etmek ve genel kurul sonrasında pay sahibine iade etmekle yükümlüdür⁹⁵.

IV. BİLDİRGE

Bildirge, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 430. maddesinde düzenlenmektedir. Madde metni şöyledir “428’inci maddenin birinci ve ikinci fıkrasında öngörülen temsilcilerin, temsil belgelerinin içeriğini ve oylarını hangi yönde kullanacaklarını, radyo, televizyon, gazete ve diğer araçlarla ve gereçlerle birlikte açıklarlar”.

“Organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci” başlıklı 428. maddenin altıncı fıkrasında “Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca kendisine temsil yetkisi verilenler... 429 ilâ 431’inci madde hükümlerine tabi değildir.” hükmü yer almaktadır. 428. maddenin dördüncü fıkrasında yer alan bildirge yayınlama yükümlülüğüne ve beşinci fıkrada yer alan bildirgeye aykırı davranmanın sonucuna ilişkin düzenlemelerde sadece kurumsal temsilciden bahsedilmiştir.

Türk Ticaret Kanununun 429. maddesi, tevdi eden temsilcisini düzenlemektedir. Bu maddenin organın temsilcisi ve bağımsız temsilcine uygulanmayacağı açıktır. Ancak 430. madde “Bildirge”yi, 431. madde ise “Bildirim”i düzenlemektedir. Bu maddelerdeki hükümlerin organın temsilcisi ve bağımsız temsilciler hakkında uygulanması gerekmektedir.

⁹³ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 18; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 294; TILLMANN, s. 174.

⁹⁴ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 33-34; VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/BUNKE, s. 24; RUOFF, s. 147-148.

⁹⁵ SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 30.

Kaldı ki, Kanununun 430. maddesinde açıkça “428’inci maddenin birinci ve ikinci fıkrasında öngörülen temsilcilerin, temsil belgelerinin içeriğini ve oylarını hangi yönde kullanacaklarını, radyo, televizyon, gazete ve diğer araçlarla ve gereçlerle birlikte açıklarlar” hükmü yer almaktadır. Yine 431. maddenin birinci fıkrasında “428’inci maddenin birinci ve ikinci fıkrasındaki temsilciler ... kendileri tarafından temsil olunacak payların sayılarını, çeşitlerini, itibari değerlerini ve gruplarını şirkete bildirirler” hükmü bulunmaktadır.

Kaynak İsviçre Borçlar Kanununun 689 e maddesinde de açıkça, organın temsilcisinin, bağımsız temsilcinin ve tevdi eden temsilcisinin bildirimde bulunması gerektiği düzenlenmiştir.

Ancak Gerekeçede, 428. maddenin son fıkrası hakkında herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. 428. maddenin son fıkrasındaki düzenleme, organın temsilcisi ve bağımsız temsilcisinin bildirge yayınlama ve bildirimde bulunma yükümlülüğü bulunmadığı yanılığısına yol açabilecek niteliktedir.

Kanaatimizce burada kurumsal temsilci ibaresi, kitlesel (toplu) temsilci anlamında kullanılmıştır. Bu ibare, organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilcileri kapsar şekilde kullanılmak istenmiştir. Bildirge ve bildirim yükümlülüğüne tabi olmayanlar, sadece bireysel temsilciler olmalıdır. Bu karışıklığın önlenmesi için, Türk Ticaret Kanununun 428. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarına, organın temsilcisi ve bağımsız temsilci ibareleri eklenmelidir. Ayrıca 428. maddenin çelişki yaratan altıncı fıkrası kanundan çıkarılmalıdır⁹⁶.

A. Hukuki Niteliği

Bildirge, kitlesel (toplu) temsilciler tarafından pay sahiplerine yönelik bir açıklamadır. Bildirgede, temsilciler temsil edecekleri oyları ne yönde kullanacaklarını, gündemde yer alan maddelerde hangi yönde oy kullanacaklarını, gerekçeleriyle kamuya açıklarlar. Bildirgede ayrıca temsil belgesinin içeriği açıklanır. Bildirgeler ilan edilir (TTK 430).

Bu açıklama, pay sahiplerine ulaşacak iletişim araçlarıyla gerçekleştirilmelidir. Bunun nedeni, açıklığın, şeffaflığın sağlanması ve pay sahiplerinin temsilcilerini seçebilmelerini sağlamaktır. Bu yolla, temsilcilerin genel kurulda hangi yönde oy kullanacakları bilindiği için, temsilcinin kötü niyetli davranışları önlenir.

---

⁹⁶ Aynı görüşte bkz. KENDİGELEN, s. 280.

Kanunda, bildirgenin, pay sahipleri tarafından kurumsal temsilciye verilmiş talimat niteliği taşıyacağı düzenlenmiştir (TTK 428/4). Bu madde, organın temsilcisi ve bağımsız temsilcinin yayınladığı bildirge için de uygulanmalıdır. Bildirge yayınlayan temsilciye, pay sahibinin başkaca talimatlar vermesi mümkün değildir⁹⁷.

Bildirge, pay sahibinin temsilciye talimatı yerine geçeceği için gündemdeki maddelerle uyumlu, hangi madde hakkında ne yönde oy kullanılacağına açıkça anlaşılabilirdiği bir içerik taşınmalıdır. Metin türkçe olmalı ve metinde karmaşık ifadelerden kaçınılmalıdır. Gerekçede, bildirmede yer alan açıklamaların reklam amaçlı olmaması ve bu yönde bir anlatımın tercih edilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Sanayi Ticaret Bakanlığının 210'uncu maddeye dayanarak, bildirgenin içeriğini de düzenleyen bir tebliğ yayınlaması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

B. Bağlayıcılığı

Kitlesel (toplu) temsilcilerde bildirmelerinde yayınladıkları bilgilerle bağlıdır. Bildirmede yer alan bilgiler, pay sahiplerinin temsilciye talimatı niteliğindedir. Pay sahipleri kitlesel (toplu) temsilcilere bunun dışında talimat veremezler. Böylece yabancı hukuklarda yer alan talimat verilmeksizin temsilci atanması durumunda, temsilcinin hangi yönde oy kullanacağına ilişkin karmaşık sorunlar önlenmiştir⁹⁸.

Kaynak İsviçre hukukunda yer almayan bu hükmün getirilmesi, kanaatimizce son derece yerindedir. Bu hüküm ile temsilcinin talimat doğrultusunda davranıp davranmadığı noktasında çıkacak uyuşmazlıkların

⁹⁷ KENDİGELEN, s. 279; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 797; TEKİNALP, Tek Kişilik Ortaklık, s. 183.

⁹⁸ Kaynak İsviçre hukukunda pay sahibinin temsilciye talimat vermeksizin oy hakkının kullanılması konusunda yetkilendirmesi önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu durumda temsilcinin hangi yönde oy kullanması gerektiği tartışılmaktadır. Buna çözüm olarak doktrinde, tevdi edenin temsilcisine ilişkin 689d maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, yönetim kurulu önerileri doğrultusunda oy kullanılması gerektiği yönündeki maddenin kıyasen uygulanarak çözüme ulaştırılması gerektiği ileri sürülmektedir (BÖCKLI, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 328; ZİNDEL, s. 177 vd. ; VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG/JUTTA LOMMATZSCH, s. 42; SCHLEIFFER, s. 38). 21.12.2007 tarihli kanun teklifinde talimat içermeyen yetkilendirmelerin geçersiz sayılması önerilmiştir. Ancak önceki deneyimler, pay sahiplerinin temsile ilişkin belgelerin sadece altını imzalayıp evet, hayır şeklindeki kutucukları bile doldurmadıklarını göstermektedir. Talimat içermeyen yetkilendirmeleri geçersiz saymak, istenmeyen adil olmayan sonuçlar doğurabilir. Kanun teklifinde, pay sahiplerini yeşil kırmızı temsil yetkisi vermeleri, yeşil temsil yetkisinin yönetim kurulunun doğrultusunda oy kullanılması, kırmızı temsilin ise tersi yönde oy kullanılması anlamına gelmesi önerilmiştir. Bu konuda son öneri, talimat içermeyen yetkilendirilmelerin geri gönderilmesidir (BÖCKLI, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 338, 339a, Nr. 342; ZİNDEL, s. 190).

önemli bölümünü engellenmiştir.

Kitlesel (toplu) temsilciler, genel kurulda bildirmede yer alan açıklamaları yönünde oy kullanmalı ve ilgili diğer işlemleri yerine getirmelidirler. Bildirgenin ihlali, talimatın ihlalidir. TTK 428. maddesinin beşinci fıkrasında, kusurlu olarak bildirmesine veya kanuna aykırı hareket eden veya hileli işlemler yapan kitlesel (toplu) temsilcilerin bu fiil ve kararlarının sonuçlarından dolayı Borçlar Kanununun 506. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları uyarınca sorumlu tutulacağı öngörülmüştür. Bu madde gereğince, temsilcinin genel kurulda temsilen oy kullanma işlemini bizzat ve temsil olunanın haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yerine getirmesi gerekir. Temsilcinin özen ve sadakat yükümlülüğünü sınırlayan ve ortadan kaldıran sözleşmelerin geçersizdir (TTK 428/5).

Kitlesel (toplu) temsilcisi olarak seçilen kişi, aynı zamanda oy hakkı sahibi ise, temsilci sıfatıyla temsil ettiği paylar için bildirmedeki beyanı yönünde oy kullanılmalıdır. Ancak oy hakkı sahipliği nedeniyle şahsen kullanacağı oyunda serbesttir. Bildirme yönünde oy kullanmak zorunda değildir⁹⁹.

Kitlesel (toplu) temsilcilerin bildirme yayınlamaksızın genel kurulda temsilen oy kullanmaları yetkisiz katılım olarak değerlendirilebilir. Bu durum genel kurul kararının iptaline yol açabilir¹⁰⁰.

V. BİLDİRİM

Kitlesel temsilcilerin bildirim yükümlülüğü 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 431. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde de, 428'inci maddenin birinci ve ikinci fıkralarında öngörülen temsilciler ile tevdi eden temsilcilerinin şirkete bildirimde bulunmaları gerektiği düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, organın temsilcisi, bağımsız temsilci, kurumsal temsilciler ve tevdi eden temsilcileri, temsil edecekleri payların sayısını, çeşidini, itibari değerini ve gruplarını şirkete bildirmekle yükümlüdürler. Bu bildirimde, SPK 10/A maddesi uyarınca kayden izlenen paylarla ilgili olarak, Kanunun 417. maddesinin beşinci fıkrasındaki tebliğ hükümlerinin uygulanması gerekmektedir¹⁰¹. Bildirim yükümlülüğü sadece halka açık şirketlerde değil, tüm anonim şirketlerde geçerlidir¹⁰².

---

⁹⁹ BECKERHOFF, s. 156-157.

¹⁰⁰ BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 317.

¹⁰¹ Kanun metninde "... bu Kanunun 417'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki tebliğ hükümleri de uygulanır" ifadesi "bu Kanunun 417'inci maddesinin beşinci fıkrasındaki tebliğ hükümleri de uygulanır" şeklinde değiştirilmelidir.

¹⁰² WAİDACHER, s. 142.

Bildirimin içeriği şöyledir:

Kitlesel olarak temsil edilecek oyların sayısı, oyların çeşidi (nama veya hamiline olup olmadığı) ve itibari değeri ve kategorileri (hisse senedi, imtiyazlı oylar veya imtiyazlı hisse senedi) bildirilmelidir¹⁰³.

Bildirim, genel kurul başlamadan önce toplantı başkanına sunulur¹⁰⁴. Genel kurul başkanı sözlü olarak yapılan bildirimleri, tutanağa geçirmelidir. Tutanakta, temsil edilen payların itibari değeri, sayısı vs bilgiler yer almalıdır. Genel kurul tutanağına sonradan not düşülmesi, başkana yapılmış bildirim koşulunun gerçekleşmiş sayılması için yeterli değildir¹⁰⁵.

Kitlesel temsilciler sadece temsil edecekleri oylara ilişkin bilgi vermekle yükümlüdürler. Kendilerine ait olan paylardan kaynaklanan, şahsen kullanacakları oyları yönetim kuruluna bildirmeleri gerekmez. Kendi oylarını diğer tüm pay sahipleri gibi genel kurula katılım için ibraz ederler¹⁰⁶.

Kitlesel (toplu) temsilcilere bildirimde bulunma yükümlülüğünün getiriliş nedeni şeffaflık, açıklık ilkesinin uygulanması ve böylece bu temsilcilerin oy haklarını kötüye kullanmalarının engellenmesidir. Bildirim temsilen kullanılacak oyların denetlenmesi için gereklidir. Bildirim sayesinde, temsilcilerin temsil ettikleri paylardan daha fazla oy kullanmaları ve genel kurulu haksız yönlendirmeleri, yetkisiz katılım gibi nedenlerle genel kurul kararlarının iptali böylece baştan önlenir¹⁰⁷.

Toplantı başkanı, kitlesel (toplu) temsilcilerin bildirimlerini genel kurulda açıklamakla yükümlüdür. Başkan, organ temsilcisinin, bağımsız temsilcinin ve kurumsal temsilcilerin bildirimlerini katılımcılarla paylaşır. Ancak bireysel temsilcilerin açıklanmasına gerek yoktur¹⁰⁸.

¹⁰³MEIER-HAYOZ/FORSTMOSER, § 16, Nr. 387; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 311; SCHAAD, Basler Komm., Art 689c, Nr. 27; VON SALİS, s. 325; WAİDACHER, s. 141; MEIER, s. 231-232.

¹⁰⁴Bildirimin genel kurulun başladığı anda veya en geç toplantı başkanının pay sahiplerinin temsil ilişkisini açıklaması esnasında yapılabileceği görüşü için bkz. PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 807; WAİDACHER, s. 142.

¹⁰⁵SCHAAD, Basler Komm., Art 689e, Nr. 7.

¹⁰⁶SCHAAD, Basler Komm., Art 689e, Nr. 3, 4.

¹⁰⁷GİRSBERGER/GABRIEL, Art 689e, Nr. 1; MEIER-HAYOZ/FORSTMOSER, § 16, Nr. 387; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 310; SCHAAD, Basler Komm., Art 689e, Nr. 1; KAYA, s. 172; VON SALİS, s. 441; SCHMİDT, s. 1645; WAİDACHER, s. 143; SCHERRER, s. 64-66.

¹⁰⁸BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 314; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s.

Toplantı başkanının bu bildirimleri ne zaman açıklaması gerektiği kanunda belirtilmemiştir. Ancak bildirim açıklanmasının gerekli işlevi yerine getirmesi için, toplantının başında en kötü ihtimalle kararların oylamasına geçilmeden önce açıklanması gerekir¹⁰⁹.

Yine kitlesel temsilciler bu bildirim yapmazlarsa veya yapılan bildirim gerçeği yansıtmıyorsa, genel kurul kararı iptal edilebilir¹¹⁰.

Kitlesel temsilciler bildirelerini sunmalarına rağmen, genel kurul başkanı bunu genel kurulda paylaşmayı açıklamayı ihmal ederse, genel kurul kararı iptal edilebilir¹¹¹. Ancak bu noktada, başkanın ihmali değil, kasdı aranmaktadır. Bu nedene dayanarak açılacak genel kurul kararının iptali davasının koşulları, başkanın bildirimleri açıklamaması ve pay sahibinin açıklama yapılması yönünde talepte bulunmasıdır¹¹². Başka bir ifade ile başkanının bildirimleri açıklamaksızın genel kurul toplantısına devam ederek kararların alınması, genel kurul kararlarının iptali için tek başına yeterli değildir. Genel kurul kararının iptali için, bildirimlerin açıklanmasının pay sahibi tarafından talep edilmesi, buna rağmen başkanın açıklamada bulunmaması aranır.

İptal davasını açma hakkı, sadece açıklama talebinde bulunan pay sahibine değil, her pay sahibine tanınmıştır¹¹³. Genel kurul kararlarının bildirim açıklanmasındaki eksiklik nedeniyle iptali davası, şirkete karşı açılmalıdır (TTK 431/2).

İptal davasında alınan kararda temsilcilerin oylarının etkisi olup olmadığı incelenir. Genel kurul kararının iptal edilebilmesi için de yetkisiz katılım oluşturan payların kararın alınmasına etkisi araştırılmalı, bu oylar olmaksızın karar yeter sayısı sağlanmıyorsa genel kurul kararı iptal edilmelidir¹¹⁴ (TTK 446/1).

807; SCHMİTT, s. 106.

¹⁰⁹BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 315; Bildirimlerin açıklanması anına ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. SCHAAD, toplantı başkanının bu açıklamayı oy alınması ve seçimden önce ve en geç genel kurulun kapanışına kadar yapabileceği görüşündedir (SCHAAD, Basler Komm., Art 689e, Nr. 6). **Kendigelen**, genel kurul toplantısının başlama anına kadar bildirim açıklanabileceğini ileri sürmektedir (KENDİGELEN, s. 285).

¹¹⁰SCHAAD, Basler Komm., Art 689e, Nr. 5; SCHMİTT, s. 108.

¹¹¹BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 318; SCHAAD, Basler Komm., Art 689e, Nr. 5.

¹¹²KENDİGELEN, s. 284-285.

¹¹³PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 809.

¹¹⁴SCHAAD, Basler Komm., Art 689e, Nr. 8; PULAŞLI, Oy Hakkının Kullanılması, s. 808.

VI. YETKİSİZ KATILMA

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun “Yetkisiz Katılma” başlıklı 433. maddesi şöyledir: “(1) Oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak veya herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacıyla, payların veya pay senetlerinin devri ya da pay senetlerinin başkasına verilmesi geçersizdir.

(2) Yetkisiz katılmalarla ilgili olarak her pay sahibi, toplantı başkanlığına itirazda bulunabilir, itirazını ve yönetim kuruluna da itirazda bulunmuş olduğunu tutanağa geçirebilir.”

Kanun koyucunun bu maddeyi düzenlemekteki amacı, kanundan veya ana sözleşmeden doğan oy sınırlamalarının, payların üçüncü kişiye devri veya temsil yoluyla dolanılmasını önlenmek ve yetkisiz kişilerin genel kurulda oy kullanmasını engellemektir¹¹⁵.

Oydan yoksun bulunan kişi, oy hakkını kendisi kullanamaz. Bu kişinin oy hakkını, üçüncü kişiye temsil yetkisi vererek de kullanamaması gerekir¹¹⁶.

Oydan yoksunluk hakkındaki hükümler, anonim şirket ile pay sahibi arasında olası menfaat çatışmalarının engellenmesi amacıyla getirilmiştir. Böylece şirketin esas sermayesinin, pay sahiplerinin ve alacaklılarının korunması sağlanmaya çalışılmıştır¹¹⁷. Oydan yoksunluk hallerine örnek olarak, pay sahibi, kendisi, eşi, alt ve üstsoyu ve bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyeti altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe, işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaması (TTK 436/1) verilebilir.

Şirket yönetim kurulu üyeleriyle, yönetimde görevli imza yetkisine haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaması de bir başka oydan yoksunluk halidir (TTK 436/2)¹¹⁸.

Şirketin kendi paylarını iktisap etmesi durumunda da, iktisap edilen oylardaki oy hakkı donar. Bu payların genel kurulda temsil edilmeleri ve

¹¹⁵LÄNZLINGER, Basler Komm., Art 691, Nr. 1.

¹¹⁶TEOMAN, Oydan Yoksunluk, s. 168; SCHMİTT, s. 97; AKTIENGESETZ KOMM./SPİNDLER, § 136, s. 1591; LÄNZLINGER, Basler Komm., Art 691, Nr. 6.

¹¹⁷TEOMAN, Oydan Yoksunluk, s. 16; BÖCKLİ, Die Aktienstimmrecht, s. 31; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 587.

¹¹⁸TEOMAN, Oydan Yoksunluk, s. 79-134; HEİLDERBERGER KOMMENTAR/ HOLZBORN, § 136 s. 914 vd. ; SCHMİTT, s. 96.

oy kullanmaları yasaktır¹¹⁹ (TTK 389). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 379. maddesi ile anonim şirketlere esas veya çıkarılmış sermayelerinin onda biri oranında payı iktisap ve rehin edebilme hakkı tanınmıştır. 382. madde gereğince istisnai haller olarak sayılan durumlarda ve ivazsız iktisap hallerinde onda bir oranını aşan şekilde şirketin kendi paylarını iktisap etmesi mümkündür. Şirketin esas sermayenin onda birini aşan oranda pay iktisap etmesi durumunda, aşan kısmı oluşturan payların mümkün olan en kısa sürede ancak, en geç 6 ay ve 3 yıllık süreler içinde elden çıkarılması gerektiği düzenlenmiştir. Yine ana şirketin yavru şirketin paylarını iktisap etmesi durumunda, bu paylara ilişkin oy hakkının donacağı açıkça düzenlenmiştir (TTK 379/5, 389).

Bu düzenlemeler karşısında, şirketin genel kurul toplantılarında, elinde bulunan kendi paylarına ilişkin oy hakkının kullanılmayacağı açıkça belirtilmiştir. Şirketin elinde ve mevcut yönetim kurulunun hâkimiyetinde bulunan bu payların, organın temsilcisine temsil yetkisi verilerek veya başkaca bir şekilde genel kurulda oy kullanılması yetkisiz katılma olarak değerlendirilir ve geçersizdir¹²⁰.

Yukarıda kısaca açıkladığımız pay sahibinin oy hakkına ilişkin sınırlamalar, temsilci içinde geçerlidir¹²¹. Pay sahibinin oy hakkının kısıtlandığı durumlarda, temsil atanarak oy kullanılması yolu, kanunun dolanılması anlamına gelir. Bu şekilde yetkisiz katılım varsa, her pay sahibi itirazda bulunabilir. Her pay sahibi yetkisiz katılımın bulunduğu ilişkin itiraz hakkını, yönetim kuruluna bildirebilir veya genel kurulda kullanabilir. Yetkisiz katılım olduğunu düşünen pay sahibi, bu hususu genel kurul toplantı tutanağına geçirebilir. Pay sahibinin itirazı dikkate alınmazsa, genel kurul iptali dava açma hakkı vardır¹²².

Genel kurul kararının iptali davasında, yetkisiz katılımların etkisi incelenmelidir. Bu davada, davacı yetkisiz katılımların olduğunu ve kararın bu oyların etkisiyle alındığını ispatlaması gerekir. Dava konusu genel kurul kararı, yetkisiz katılım oluşturan oylar olmadan alınamıyorsa, karar iptal edilmelidir¹²³.

---

¹¹⁹TEOMAN, Oydan Yoksunluk, s. 54-55; BÖCKLİ, Die Aktienstimmrecht, s. 35, 40-41; FİSCHER, s. 233; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 592.

¹²⁰ROTH/LÄNZLİNGER, s. 27-29; BÖCKLİ, Die Aktienstimmrecht, s. 38-42.

¹²¹GİRSBERGER/GABRIEL, Art 689, Nr. 16; AKTİENRECHT/LUDWIG, s. 122-1123; SCHLEIFFER, s. 47; KAYA, s. 31-31; FİSCHER, s. 233-234.

¹²²LÄNZLİNGER, Basler Komm., Art 691, Nr. 8-9.

¹²³LÄNZLİNGER, Basler Komm., Art 691, Nr. 1-6; TEOMAN, Oydan Yoksunluk, s. 207;

Sonuç

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda, pay sahiplerinin genel kurula daha kolay, daha fazla ve örgütlü bir şekilde katılmalarının sağlanması amacıyla, kitlesel (toplu) temsil düzenlenmiştir (TTK 428). Kitlesel (toplu) temsilciler, organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilcidir. Kurumsal temsilci, bir pay sahipliği girişimidir. Organın temsilcisi ile bağımsız temsilci ise mevcut yönetim kurulu tarafından belirlenerek pay sahiplerine tavsiye edilen kişilerdir.

Kitlesel (toplu) temsilin aktörleri olan organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci, siyasi partilere benzetilebilir. Organın temsilcisi, iktidar partisi; bağımsız temsilci, muhalefet partisi; kurumsal temsilciler de diğer partilere benzer bir işlev üstlenmişlerdir. Her temsilci, genel kurul toplantısından önce yayınladığı bildirme ile genel kurulda ne yönde oy kullanacağını açıklar. Paydaşlar bu bildirimlerdeki açıklamaları dikkate alarak istedikleri, kendi düşüncelerine uygun gelen temsilciyi oylarını kullanması için yetkilendirebilirler. Temsilciler, biriken oyları sayesinde genel kurul kararlarında etkili olabilirler.

Oyların kitlesel temsilciler aracılığıyla kullanılması, biriken oylar sayesinde ağırlaştırılmış karar yeter sayılarının, azınlık için aranan pay oranının sağlanmasını sağlar. Böylece şirket için önemli kararların alınmasını ve azınlık haklarının kullanılması kolaylaşır.

Organın temsilcisi, şirket tarafından önerilen, şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan bir kişi olmalıdır. Bu kişi, kendisine temsil yetkisi veren pay sahipleri yerine genel kurulda oy kullanıp gerekli diğer işlemleri yapmakla yükümlüdür. Organın temsilcisi, şirket tarafından esas sözleşme hükmüne göre ilan edilip, internet sitesine konularak pay sahiplerine bildirilmelidir (TTK 428/1).

Yönetim kurulu, kendi üyelerinden birini veya kendisi ile bağlantılı bir kişiyi organın temsilcisi olarak tavsiye edebilir. Şirketin büyük ortağının, yönetim kurulu üyesinin, ticari mümessilin veya bir çalışanın organın

---

SCHERRER, s. 113-114; HEİLDERBERGER KOMMENTAR/HOLZBORN, § 136, s. 916-917; GİRSBERGER/GABRIEL, Art 691; BÖCKLİ, Schweizer Aktienrecht, § 12, Nr. 281; CASPAR VON DER CRONE, s. 205-211; LEU/VON DER CRONE, s. 265; Aynı yönde İsviçre Federal Mahkemesi kararı için BGE 128 III 142 ff. (Kararın metni ve ayrıntılı bilgi için bk. ZİSWİLER, s. 54-56).

temsilcisi olarak seçilebileceği kabul edilmektedir. Şirkete bağımlı, dışarıdan üçüncü bir kişi de (şirketin avukatı, mali müşaviri gibi) organın temsilcisi olarak seçilebilir.

Pay sahipleri, organın temsilcisi olarak gösterilen kişiyi genel kurulda kendilerini temsil etmesi için yetkili kılarlarsa, pay sahibi ile organın temsilcisi arasında temsil ilişkisine dayalı vekâlet sözleşmesi kurulur. Bu sözleşme gereğince, organın temsilcisinin, pay sahibini temsilen genel kurula katılma ve oy kullanma, genel kurulda bildirgesi doğrultusunda oy kullanma ve sır saklama gibi yükümlülükleri doğmaktadır. Organın temsilcisinin, temsil ettiği pay sahibinden ücret veya başkaca bir karşılık talep etme hakkı bulunmamaktadır.

Organın temsilcisi tavsiye eden şirketin aynı zamanda bağımsız temsilci olarak da bir kişi belirlemesi gerekir (TTK 428/1). Bağımsız temsilci olarak gösterilen kişi, şirketten tamamen bağımsız ve tarafsız bir kişi olmalıdır. Bağımsız temsilci şirkette pay sahibi olmayan, şirketle arasında iş veya vekâlet gibi bir sözleşme ilişkisi bulunmayan kişiler arasından seçilmelidir. Bağımsız temsilci önerilmesinde, bağımsızlık ve tarafsızlık kriteri titizlikle gözetilmelidir. Bağımsızlık kriterlerinin tespitinde, Türk hukukunda halka açık anonim şirketlerde SPK'nın uyulmasını zorunlu tuttuğu (Seri IV No 54 tebliğ madde 5, eki 3.3.5), kurumsal yönetim ilkelerinde yönetim kurulu üyesinin bağımsızlığına ilişkin düzenlemelerden yararlanılabilir.

Bağımsız temsilci, temsilcilik görevini gereği gibi yerine getirmeli, kendisini yetkilendiren pay sahipleri adına genel kurulda bildirmede belirttiği yönde oy kullanılmalıdır. Bağımsız temsilci, genel kurulda sadece olumsuz oy kullanmamalı, aynı zamanda olumsuz oy kullandığı maddeler hakkında temsil ettiği pay sahipleri adına muhalefet şerhinin tutanağa yazılmasını sağlamalıdır. Bağımsız temsilci, diğer kitlesel (toplu) temsilciler gibi, özellikle hamiline yazılı payların temsilinde, payları muhafaza etmek ve genel kurul sonrasında payları sahibine iade etmekle yükümlüdür.

Bağımsız temsilci, temsilcilik faaliyetinden kaynaklanan ücretini şirketten talep edebilir. Şirket, bağımsız temsilcinin, sözleşme gereği veya olağan durum gereği, yaptığı masrafları da ödemelidir. Ancak ödenecek ücretin fahiş olmaması, bağımsızlığı gölgelememesi gerekmektedir.

Gerek organın temsilcisi, gerekse bağımsız temsilci, temsil belgelerinin içeriğini ve oylarını hangi yönde kullanacaklarını, gerekçeleriyle birlikte,

radyo, televizyon, gazete ve diğer iletişim araçlarıyla açıklamalıdır (TTK 430). Temsilcilerin yayınladıkları bu bildirmede yer alan bilgiler, pay sahibi tarafından bu temsilcilere verilmiş talimat niteliği taşır (TTK 428/4). Böylece temsil yetkisi veren pay sahiplerinin kitlesel (toplu) temsilcilere başkaca talimatlar vermesi ve bu husustan kaynaklanabilecek uyuşmazlıklar önlenmiştir.

Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci, kitlesel olarak temsil edilecek oyların sayısı, oyların çeşidi (nama veya hamiline olup olmadığı) ve itibari değeri ve kategorileri (hisse senedi, imtiyazlı oylar veya imtiyazlı hisse senedi) bildirilmelidir (TTK 431/1). Bu bildirim genel kurul başlamadan önce yapılmalı ve toplantı başkanı bu bildirimleri tutanağa geçirmelidir (TTK 431/2). Böylece genel kurulun şeffaflığı, açıklığı sağlanır ve temsilcilerin oy haklarını kötüye kullanmaları engellenebilir.

Pay sahibi ile temsilci arasındaki ilişki, temsil ilişkisine dayandığı için, pay sahiplerinin oydan yoksunluklarına yol açan hallerde temsilci aracılığıyla da oy kullanamaması gerekir (TTK 433/1). Oy hakkındaki sınırlama ve yoksunluk hallerinin dolanılması için temsil yetkisinin verilmesi, yetkisiz katılım olarak adlandırılmıştır. Yetkisiz katılmalarla ilgili olarak her pay sahibinin, toplantı başkanlığına itirazda bulunabilir. Pay sahibi itirazını ve yönetim kuruluna da itirazda bulunmuş olduğunu tutanağa geçirebilir (TTK 433/2). Pay sahibinin itirazı dikkate alınmazsa, pay sahibi genel kurul kararının iptali davası açabilir. Bu davada kararın oluşmasında yetkisiz katılımların etkisi incelenmelidir. Genel kurul kararı, yetkisiz katılım oluşturan oylar olmadan alınamıyorsa, karar iptal edilmelidir.

KAYNAKÇA

- ABAD, Marion Hohn, Das Institut der Stimmrechtsvertretung im Aktienrecht, Münster 1995.
- AKTİENGESETZ KOMMENTAR, Hrsg von Schmidt, Karsten/Lutter, Marcus, I. Band, § 1-149, Köln 2008.(Anılış: Aktiengesetz Komm./Yazar adı)
- AKTİENRECHT, Hrsg Wilhelm Happ, 3. Auflage, München 2007. (Anılış: Aktienrecht/ Yazar adı)
- AYAN, Özge, Limited Ortaklıklarda Azınlık Pay Sahiplerinin Genel Kurulu Toplantıya Çağırma, Gündeme Madde Eklenmesini İsteme ve Sorumluluk Davası Açma Hakları, İzmir 2004.
- BECKERHOFF, Tom, Treupflichten bei der Stimmrechtsausübung und Eigenhaftung des Stimmrechtsvertreters, Frankfurt am Main 1996.
- BEHNKE, von Thorsten, Die Stimmrechtsvertretung in Deutschland, Frankreich und England, *NZG 2000*, s. 665-675.
- BİRSEL, Mahmut T, Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, *İmran Öktem'e Armağan*, Ankara 1970, s. 621-659.
- BÖCKLİ, Peter, Das Aktienstimmrecht und sein Ausübung durch Stellvertreter, Basel 1961. (Kısaltma: Die Aktienstimmrecht)
- BÖCKLİ, Peter, Schweizer Aktienrecht, 4. Auflage, Zürich, Genf, Basel 2009. (Kısaltma: Schweizer Aktienrecht)
- CASPAR VON DER CRONE, Hans, Stimmrechtsvertretung beim Déchargebeschluss, Entscheid des Schweizerischen Bundesgerichts, *SWZ/RSDA 3*, 2002, s. 205-209.
- ÇEKER, Mustafa, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara 2000.
- DAĞ, Üner, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, İstanbul 1996.
- DIE VIRTUELLE HAUPTVERSAMMLUNG, Hrsg von Zetzche, Dirk, Berlin 2002. (Anılış: Virtuelle Hauptversammlung/Yazar adı)
- DİNÇ, İlhan, Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: IV No: 44 Sayılı Tebliği Kapsamında Çağırda Bulunma Yükümlülüğüne İlişkin Son Gelişmeler, *Batider 2010*, C.XXVI, S. 2, s. 243-265.

- FİSCHER, Konrad, Oberstes Organ der Aktiengesellschaft ist die Generalversammlung der Aktionäre, *SWZ* 1998, s. 231-237.
- GIRSBERGER, CHK-D./Gabriel, S., Handkommentar zum Schweizerischer Privatrecht, Zürich 2007.
- HANLOSER, Stefan, Proxy-Voting, Remote-Voting und Online-HV: § 134 III 3 AktG nach dem NaStrG, *NZG* 2001, s. 355-365.
- HEIDELBERGER KOMMENTAR ZUM AKTIENGESETZ, Hrsg von Bürgers, Tobias/ Körber, Torsten: Berlin 2008. (Anlış: Heidelberger Kommentar/Yazar adı)
- HÜTHER, Mario, Aktionärsbeteiligung via internet- zum Regierungsentwurf eines Gesetzes zur Namensaktie und zur Erleichterung der Stimmrechtsausübung (NaStraG), *MMR* 2000, s. 521-537.
- İMREGÜN, Oğuz, Anonim Ortaklıklar Hukuku, 4. b., İstanbul 1989.
- KAYA, Mustafa İsmail, Die Vertretung des Aktionärsstimmrechts, Konstanz 2002.
- KENDİGELEN, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2011.
- KİEFNER, Fiebel, Stimmrechtsausübung in der Hauptversammlung durch den Vollmachtgeber trotz fortbestehender Bevollmächtigung eines Vertreters?, *NZG* 2011, s. 887-898.
- KİER, Markus, Die Kontrolle der Publikumsgesellschaft durch ihre Aktionäre überlegungen zu einer Reform des Depotstimmrechtes, Hannover 2002.
- KÜNZLE, Hans Rainer, Die Ausübung des Aktien-Stimmrechts durch Institutionelle Vertreter und Institutionelle Anleger und die Corporate Governance in der Schweiz und den USA, *FS Forstmoser* 2003, s. 415-436.
- LENZ, Susanne, Die gesellschaftsbenannte Stimmrechtsvertretung (Proxy-Voting) in der Hauptversammlung der deutschen Publikums-AG, Berlin 2005.
- LEU, Dainel/VON DER CRONE, Hans Caspar, Stimmrechtsvertretung beim Déchargebeschluss, *SWR* 2002, s. 205-211.
- LEUENBERGER, Matthias A., Die Anonymität des Inhaberaktionärs, Bern 1996.

- MEIER, Robert, Die Aktiengesellschaft, 3. Auflage, Zürich, Basel, Genf 2005.
- MEIER-HAYOZ, Arthur/FORSTMOSER, Peter, Schweizerisches Gesellschaftsrecht, 10. Auflage, Bern 2007.
- MOROĞLU, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, 5. Baskı, İstanbul 2007. (Kısaltma: TTK Tasarısı)
- MOROĞLU, Erdoğan, Genel Kurul, *Makaleler I*, b. 2, İstanbul 2001, s. 290-301. (Kısaltma: Genel Kurul)
- NOACK, Ulrich, Hauptversammlung der Aktiengesellschaft und moderne Kommunikationstechnik- aktuelle Bestandsaufnahme und Ausblick, *NZG* 2003, s. 241-246.
- NODOUSHANI, Andreas, Die Treuepflicht der Aktionäre und ihrer Stimmrechtsvertreter, Baden-Baden 1997.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, b. 11, İstanbul 2009.
- PULAŞLI, Hasan, Türk Ticaret Kanununa ve Tasarısına Göre Anonim Şirket Genel Kurullarında Oy Hakkının Kullanılması, *Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan*, Ankara 2006, s. 785-812. (Kısaltma: Oy Hakkının Kullanılması)
- PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Ankara 2011. (Kısaltma: Şirketler Hukuku Şerhi)
- RAİSER, Thomas, Empfehlen sich gesetzliche Regelungen zur Einschränkung des Einflusses der Kreditinstitute auf Aktiengesellschaften?, *NJW* 1996, s. 2257-2264.
- ROTH, Urs P./LÄNZLİNGER, Andreas, Die Ausübung des Stimmrechts in der Generalversammlung, *SWZ* 1999, s. 27-33.
- RUOFF, Christian, Stimmrechtsvertretung, Stimmrechtsermächtigung und Proxy-System, München 1999.
- SCHAAD, Hans-Peter, Basler Kommentar, Honsell/Vogt/Watter (Hrsg), Obligationenrecht II, Art 530-1186 OR, 3. Auflage, Basel 2008. (Kısaltma: Schaad, Basler Kommentar)
- SCHAAD, Hans-Peter, Das Depotstimmrecht der Banken nach schweizerischem und deutschem Recht, Zürich 1972. (Kısaltma: Schaad, Das Depotstimmrecht)

- SCHERRER, Eric R., Die Stimmrechtsausübung durch Depotvertreter, Zürich 1996.
- SCHLEIFFER, Patrick, Der gesetzliche Stimmrechtsausschluss im schweizerischen Aktienrecht, Bern 1993.
- SCHMİDT, Jessica, Die geplante Richtlinie über Aktionärsrechte und ihre Bedeutung für das deutsche Aktienrecht, *BB* 2006, 1641-1646.
- SCHMİTT, Petra, Das Verhältnis zwischen Generalversammlung und Verwaltung in der Aktiengesellschaft, Zürich 1991.
- STUDER, Christoph D., Die Einberufung der Generalversammlung der Aktiengesellschaft, Bern 1995.
- ŞENER, Oruç Hami, Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2002.
- TEKİNALP, Ünal, Azınlığın Bilançonun Onaylanmasına İlişkin Müzakerenin Ertelenmesi İstemi- Sorunlar- Düşünceler, *Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan, İÜHFİM* 1976, Özel Sayı 1977, s. 233-243. (Kısaltma: İÜHFİM 1976)
- TEKİNALP, Ünal, Tek Kişilik Ortaklıklar I, Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık, İstanbul 2011. (Kısaltma: Tek Kişilik Ortaklıklar)
- TEOMAN, Ömer, Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Birden Fazla Paya Sahip Olan Ortaklar Bir Öneri Konusunda Aynı Zamanda Olumlu ve Olumsuz Oy Kullanabilirler, *Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C.I,* 1971-1982, İstanbul 2000. (Kısaltma: Pay Sahibinin Değişik Yönde Oy Kullanması)
- TEOMAN, Ömer, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı, *Batider* 2009, C. XXV, S. 3, s. 5-24. (Kısaltma: Oy Hakkı)
- TEOMAN, Ömer, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, İstanbul 1983. (Kısaltma: Oydan Yoksunluk)
- TİLLMANN, Eric, Das Depotstimmrecht der Banken, Zürich 1985.
- TUERKS, Robin A., Depotstimmrechtspraxis versus U.S. - proxy-system, München 2000.
- VAUPEL, Christoph F., Ansprüche von Aktiengesellschaften gegen Stimmrechtsempfehlungen institutioneller Stimmrechtsberater, *AG* 2011, s. 63-72.

- VON DER CRONE, Hans Casper, Die Internet-Generallversammlungen, *FS Forstmoser* 2003, s. 155-167.
- VON SALİS, Ulysses Gubert Andreas, Die Gestaltung des Stimm- und des Vertretungsrechts im schweizerischen Aktienrecht, Zürich 1996.
- WAİDACHER, Reto, Institutionelle Stimmrechtsvertretung, Zürich 1997.
- WEBER, Hans Peter, Das Depotstimmrecht der Banken, *Schweizerische Aktiengesellschaft* 1974, s. 49-55.
- YILMAZ, Asuman, Stimmrecht und Kapitalbeteiligung im deutschen Aktienrecht, 2001.
- ZÄTZSCH, Gröning, Neue Medien im deutschen Aktienrecht: Zum RefE des NaStraG, *NZG* 2000, s. 393-401.
- ZEVKLİLER, Aydın/ACABEY, M. Beşir/GÖKYAYLA, K.Emre, Medeni Hukuk, Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Ankara 2000.
- ZİSWİLER, Hans Ulrich, Der gesetzliche Ausschluss vom Stimmrecht gemäss Art 695 Abs 1 OR (Beschlüsse über die Entlastung des Verwaltungsrates) bezieht sich auch auf den gewillkürten Vertreter; Kostenverlegung gemäss Art 706a Abs 3 OR, *SWR* 2003, s. 54-56.